

Sabotaj din iubire

Amélie Nothomb

În galopul întins al calului meu, defilam printre ventilatoare.

Aveam șapte ani. Nu exista plăcere mai mare decât să-mi șuiere vântul în creier. Cu cât șuierul vitezei era mai mare, cu atât intra mai mult oxigen și-ți alunga toate gândurile.

Bidiviul meu ajunsese în Piața Marelui Ventilator, mai vulgar numită și Piața Tien An Men. O luă la dreapta, pe Bulevardul Urâteniei Locuibile.

Țineam frâul cu o mână. Cealaltă mână măsura întinderea imensității mele lăuntrice, mângâind rând pe rând crupa calului și cerul de deasupra Beijingului.

Eleganța cu care călăream strivea trecătorii, scuipații, măgarii și ventilatoarele.

Nu era nevoie să dau pinteni calului. China îl făurise după asemănarea mea: era întruchiparea însăși a vitezelor mari. Funcționa nutrindu-se cu fervoarea intimă și cu admirația mulțimilor.

Încă din prima zi, înțelesesem axioma: în Cetatea Ventilatoarelor, tot ce nu era splendid era hidos.

Ceea ce e totuna cu a spune că aproape totul era hidos.

Consecință directă: frumusețea lumii eram eu.

Să nu se înțeleagă cumva că acei șapte ani ai mei de piele, de carne, de păr și de oase ar fi putut eclipsa făpturile de vis din grădinile lui Allah și din ghetoul comunității internaționale.

Frumusețea lumii era falnica mea defilare în plină zi, era iuțeala calului meu, era craniul meu desfășurat ca o velă în suflul ventilatoarelor.

Beijingul mirosea a vomă de copil.

Pe Bulevardul Urâteniei Locuibile nu se auzea decât zgomotul galopului menit să acopere hârâitul din gâtlejuri, interdicția de a intra în vorbă cu chinezii și vidul înfricoșător din priviri.

În apropierea barierei, bidiviul își încetini goana pentru a permite gârzilor să mă identifice. Nu le-am părut mai suspectă decât de obicei.

Am pătruns în inima ghetoului Sanlitun, unde locuiam de la inventarea scrisului, adică de aproape doi ani, cam de prin neolitic, sub regimul Bandei celor Patru.

„Lumea este tot ceea ce se întâmplă”, scria Wittgenstein în proza sa admirabilă.

În 1974, Beijingul nu se întâmpla: nu văd cum aş putea exprima mai bine situația.

Wittgenstein nu era lectura mea favorită la şapte ani. Ochii mei, însă, precedaseră silogismul de mai sus şi ajunseseră la concluzia că Beijingul nu prea avea legătură cu lumea.

Eu mă împăcăm cu situația: aveam un cal şi o aerofagie tentaculară în creier.

Eu aveam totul. Eram o epopee interminabilă.

Nu mă simţeam înrudită decât cu Marele Zid: singura construcție omenească vizibilă de pe Lună, cel puţin el era croit la scara mea. El nu-ţi închidea privirea, ci o conducea spre infinit.

În fiecare dimineaţă o sclavă venea să-mi aranjeze părul.

Ea nu ştia că era sclava mea. Se credea chinezoaică. De fapt, nu avea nici o naționalitate, de vreme ce era sclava mea.

Înainte de Beijing, am locuit în Japonia, unde se găseau cele mai bune sclave. În China, calitatea sclavelor lăsa de dorit.

În Japonia, când aveam patru ani, aveam o sclavă plină de devoțiune față de mine. Se prosterna deseori la picioarele mele. Mă simţeam bine.

Sclava din Beijing nu cunoştea aceste reguli de conduită. Dimineaţa începea prin a-mi pieptăna părul lung: era lipsită de îndemânare ca o brută. Urlam de durere şi îi administram în minte o mulțime de lovituri de bici. Pe urmă, îmi împletea una sau două cozi superbe, cu acea artă ancestrală a împletitului căreia Revoluția Culturală nu i-a clintit un fir. Eu preferam să-mi facă o singură coadă: mi se părea că asta se potrivea mai bine unei persoane de rangul meu.

Chinezoica aceasta se numea Tre, nume pe care din capul locului l-am găsit inadmisibil. I-am adus la cunoştință că avea să poarte numele sclavei mele japoneze, care era fermecător. M-a privit cu un aer aiurit si a continuat să se numească Tre. Din ziua aceea, am înțeles că era ceva putred în politica acestei țări.

Unele țări acționează asemenea unor droguri. Este și cazul Chinei, care are puterea uimitoare de a-i face să-și dea ifose pe toți cei care au fost acolo, ba chiar și pe toți cei care vorbesc despre ea.

Ifosele te îndeamnă să scrii. De unde numărul extraordinar de cărți despre China. După imaginea țării care le-a inspirat, aceste scrieri reprezintă tot ce există mai bun (Leys, Segalen, Claudel) sau mai rău.

Nici eu n-am făcut excepție de la regulă.

China m-a făcut să-mi dau mari aere.

Eu aveam însă o scuză pe care puțini sinomani de trei parale o pot invoca: eu aveam cinci ani când am ajuns aici și opt ani când am plecat.

Îmi amintesc foarte bine ziua când am aflat că urmam să trăiesc în China. Aveam abia cinci ani, dar înțelesesem deja esențialul, și anume că aveam să mă pot lăuda.

Este o regulă fără excepții: chiar și cei mai mari detractori ai Chinei resimt ca pe o ridicare în rang perspectiva de a pune piciorul acolo.

Nimic nu-i conferă cuiva mai multă prestanță decât cuvintele: „Tocmai m-am întors din China”, rostite cu un aer detașat. Chiar și astăzi, atunci când consider că cineva nu mă admiră îndeajuns, plasez, la cotitura unei fraze, vorbele „pe vremea când locuiam la Beijing”, pe un ton indiferent.

Aceasta este o precizare reală, căci, la urma urmei, aș putea la fel de bine să spun „pe când locuiam în Laos”, lucru care ar fi în mod clar și mai excepțional. Dar nu la fel de sic. China înseamnă lucrul clasic, necondiționat, este Chanel n° 5.

Snobismul nu explică totul. Partea de fantasmă este enormă și invincibilă. Călătorul care ar descinde în China fără o doză de iluzii chinezești nu ar vedea altceva decât un coșmar.

Mama a avut întotdeauna firea cea mai fericită din univers. În seara sosirii noastre la Beijing, urâtenia a izbit-o atât de tare, încât a plâns. Și mama este o femeie care nu plânge niciodată.

Desigur, existau Orașul Interzis, Templul Cerului, Colina Înmărmățită, Marele Zid, mormintele Ming. Dar astea erau duminica.

În restul săptămânii, erau murdăria de pe străzi, deznădejdea,

betonul turnat, ghetoul, supravegherea - toate, discipline în care chinezii excelează.

Nici o țară nu te orbește în asemenea măsură: oamenii care o părăsesc vorbesc despre splendorile pe care le-au văzut. Cu toată buna lor credință, ei au tendința de a nu menționa o hidoșenie tentaculară care e cu neputință să le fi scăpat. E un fenomen straniu. China poate fi asemuită cu o curtezană abilă care ar reuși să facă să i se uite nenumăratele imperfecțiuni fizice, fără ca măcar să și le ascundă, și care i-ar face pe toți amanții ei să se laude cu ea.

Cu doi ani mai înainte, tatăl meu își primise numirea la Beijing cu un aer grav.

În ce mă privește, eu consideram de neimaginat să părăsesc satul Shukugawa, munții, casa și grădina.

Tata mi-a explicat că nu aceasta era problema. După câte povestea el, China era o țară care nu mergea tocmai bine.

— E război? am sperat eu.

— Nu.

Mă bosumflu. Sunt obligată să părăsesc Japonia mea adorată și să plec într-o țară care nici măcar nu se află în război. Evident, e vorba de China: sună bine. Despre asta era deja vorba. Dar ce se va întâmpla cu Japonia fără mine? Inconștiența ministerului mă îngrijorează.

În 1972, se organizează plecarea. Situația e tensionată. Sunt împachetați ursuleții mei de pluș. Aud spunându-se că China e o țară comunistă. Am să analizez chestia asta. Se întâmplă ceva și mai grav: casa se golește de lucrurile sale. într-o bună zi nu mai există nimic. Trebuie să plecăm.

Aeroportul de la Beijing: nici o îndoială, este o altă țară.

Din niște motive obscure, bagajele noastre nu au sosit odată cu noi. Trebuie să rămânem câteva ore în aeroport ca să le așteptăm. Câte ore? Poate două, poate patru, poate douăzeci. Unul dintre farmecele Chinei e neprevăzutul.

Foarte bine. Asta îmi va permite să încep imediat analiza situației. Mă plimb prin aeroport cu un aer iscoditor. N-am fost mințită: țara aceasta este diferită. N-aș putea spune exact în ce constă această diferență. Este urâtă, desigur, dar are un soi de urățenie pe

care nu am mai văzut-o niciodată. Trebuie să existe un cuvânt pentru a descrie această urâtenie: eu nu-l cunosc încă.

Mă întreb ce poate fi comunismul. Am cinci ani și prea mult simț al demnității pentru a-i întreba pe adulți ce anume înseamnă. La urma urmei, nu am avut nevoie de ajutorul lor pentru a învăța să vorbesc. Dacă ar fi trebuit să-i întreb de fiecare dată înțelesul cuvintelor, m-aș afla și acum la starea de băiguială a limbajului. Eu am înțeles singură că vorba câine însemna câine, că rău însemna rău: nu văd de ce ar trebui să fiu ajutată pentru a înțelege un cuvânt în plus.

Cu atât mai mult, cu cât acesta nu pare a fi dificil: există ceva foarte specific aici. Mă întreb de ce anume ține acest lucru: există oamenii care sunt totți îmbrăcați la fel, e lumina care seamănă cu cea din spitalul din Kobe, este...

Să nu ne ambalăm. Comunismul se află aici, e lucru cert, dar să nu-i dăm un înțeles judecând cu superficialitate. E ceva serios, deoarece e un cuvânt.

Care este deci lucrul cel mai ciudat care există aici?

Brusc, întrebarea asta mă epuizează. Mă întind pe jos pe o dală mare din aeroport și adorm în aceeași clipă.

Mă trezesc. Nu știu câte ore am dormit. Părinții mei așteaptă în continuare bagajele, cu un aer cam abătut. Fratele meu și sora mea dorm întinși pe jos.

Am uitat de comunism. Mi-e sete. Tata îmi dă o bancnotă ca să-mi cumpăr ceva de băut.

Mă plimb. E cu neputință să cumperi băuturi colorate și gazoase ca în Japonia. Nu se vinde decât ceai. „China e o țară în care se bea ceai”, îmi spun. Bun. Mă apropii de bătrânul mărunțel care servește această băutură. Îmi întinde un castron cu ceai fierbinte.

Mă așez pe jos cu castronul acela enorm. Ceaiul e tare și extraordinar. Nu am mai băut niciodată ceva asemănător. Îmi amețește creierul în câteva secunde. Cunosc primul delir din viața mea. Îmi place enorm. Am să fac lucruri mari în țara asta. Țopăi prin aeroport învârtindu-mă ca un titirez.

Și brusc, dau nas în nas cu comunismul.

S-a înnoptat de mult când bagajele sosesc în sfârșit.

O mașină ne duce printr-o lume nespus de bizară. Este aproape miezul nopții, străzile sunt largi și pustii.

Părinții mei au în continuare un aer abătut, frații mei mai mari privesc lucrurile cu uimire.

Teina produce focuri de artificii în craniul meu. Fără a mă trăda prin ceva față de ceilalți, sunt într-o stare de agitație nebună. Totul mi se pare grandios, începând cu mine însămi. Ideile joacă șotron în capul meu.

Nu îmi dau seama că extazul acesta e nepotrivit cu situația. Mă aflu în decalaj în raport cu China Bandei celor Patru. Decalajul acesta va dura trei ani.

Mașina ajunge în ghetoul Sanlitun. Ghetoul e înconjurat de ziduri înalte, zidurile sunt înconjurate de soldați chinezi. Clădirile seamănă cu niște închisori. Ni se repartizează un apartament la etajul patru. Nu există ascensor și cele opt segmente ale scării șiroiesc de urină.

Ducem sus bagajele. Mama plânge. Înțeleg că nu ar fi un moment nimerit să-mi manifest criza de euforie. O păstrez pentru mine.

De la fereastra noii mele camere, China e urâtă de-ți vine să verși. Cerului îi arunc o privire condescendentă. Mă joc sărind pe pat ca pe o trambulină.

„Lumea este tot ceea ce se întâmplă”, scria Wittgenstein.

Potrivit ziarului chinez, la Beijing se întâmplau tot felul de lucruri edificatoare.

Nici unul nu era verificabil.

În fiecare săptămână, valizele diplomatice aduceau la ambasade ziarele naționale: pasajele consacrate Chinei lăsau impresia că se refereau la altă planetă.

O circulară cu tiraj restrâns era distribuită membrilor guvernului chinez și, dintr-o aberantă preocupare pentru transparență, diplomaților străini: ea emana de la același organ de presă ca și *Cotidianul Poporului* și conținea știri din care în mod strict nu-ți puteai forma o imagine. Acestea din urmă erau destul de puțin triumfaliste pentru a fi adevărate, nereușind totuși să convingă că erau și exacte: sub Banda celor Patru, fabricanții unor versiuni diferite se încurcau ei înșiși în ele.

Cât despre comunitatea străină, aceasta era total dezorientată. Și mulți diplomați spuneau că, în cele din urmă, nu-și puteau face nici o idee despre ceea ce se întâmpla în China.

Astfel că rapoartele pe care trebuiau să le trimită la ministerele lor au fost cele mai frumoase și cele mai literare din cariera lor. Numeroase vocații de scriitor s-au născut la Beijing fără a mai fi nevoie să se caute alte explicații.

Dacă Baudelaire ar fi putut afla că „oriunde în afara lumii” avea să-și afle o ilustrare în această acumulare chineză de adevăr, de minciună și de nici adevăr, nici minciună, dorința lui ar fi fost mai puțin arzătoare.

La Beijing, în 1974, eu nu citeam nici Wittgenstein, nici Baudelaire și nici *Renmin Ribao*.

Citeam prea puțin: aveam prea multe de făcut. Cititul era bun pentru cei ce nu aveau nici o treabă de făcut, așa cum erau adulții. Trebuiau să-și ocupe și ei timpul cu ceva.

Eu însă aveam funcții importante. Aveam un cal care îmi lua trei sferturi din timp.

Aveam mulțimi pe care trebuia să le uimesc.

Aveam o imagine de excepție de întreținut.

Aveam o legendă de construit.

Și apoi, mai presus de toate, era războiul: războiul epic și teribil din ghetoul Sanlitun.

Luăți o liotă de copii de toate naționalitățile: închideți-i laolaltă într-un spațiu strâmt și betonat. Lăsați-i liberi și nesupravegheați.

Cei care își închipuie că puștii aceștia își vor da mâna cu prietenie sunt niște mari naivi.

Sosirea noastră a coincis cu o conferință la vârf unde s-a decretat că al doilea război mondial fusese încheiat și bătut în cuie o dată pentru totdeauna.

Totul trebuia reluat de la capăt, dat fiind că nimic nu se schimbaseră: cei răi nu încetaseră să fie nemții.

Iar de nemți nu duceam lipsă la Sanlitun.

În plus, ultimului război mondial îi lipsise anvergura; de data asta, armata

Aliaților cuprindea toate naționalitățile posibile, inclusiv chilieni și camerunezi.

Dar nici un american și nici un englez. Rasism? Nu, geografie. Războiul era strict limitat la ghetoul Sanlitun.

Or, englezii locuiau în vechiul ghetou care se numea Wai Jiao Ta Lu. Iar americanii trăiau cu toții laolaltă în complexul lor particular, în jurul ambasadorului lor, un oarecare George Bush.

Absența acestor două națiuni nu ne-a deranjat câtuși de puțin. Ne puteam lipsi de americani și de englezi. În schimb, nu ne puteam lipsi de nemți.

Războiul a început în 1972. Acela a fost anul în care am înțeles un adevăr imens: pe pământ nimeni nu este indispensabil, cu excepția dușmanului.

Fără dușman, ființa omenească este o creatură jalnică. Viața sa este un șir de încercări, o povară de neîndurat alcătuită din nimicnicie și plictis.

Dușmanul este un adevărat Mesia.

Simpla lui existență e de ajuns pentru a dinamiza ființa omenească.

Gratie dușmanului, acest accident sinistru care e viața devine o epopee.

Așadar, Cristos avea dreptate când spunea: „Iubiți-i pe dușmanii voștri”.

Dar el trăgea de aici niște concluzii aberante: trebuia să te împaci cu dușmanul tău, să-i întorci și celălalt obraz etc.

Deșteaptă chestie! Păi, dacă te împaci cu dușmanul, el încetează să-ți mai fie dușman.

Și, dacă nu mai ai dușman, trebuie să-ți găsești altul: trebuie să iei totul de la capăt.

Drept care nu se ajunge la nici un rezultat.

Prin urmare, trebuie să-ți iubești dușmanul, dar să nu i-o spui. În nici un caz nu trebuie să ai în vedere o împăcare.

Armistițiul e un lux pe care ființa omenească nu și-l poate permite.

Dovada este că perioadele de pace duc întotdeauna la noi războaie.

În timp ce războaiele se soldează în general cu perioade de pace.

De unde decurge că pacea este dăunătoare omului, pe când războiul îi este benefic.

Trebuie deci să acceptăm cele câteva aspecte dăunătoare ale războiului cu înțelepciune.

Nici un ziar, nici o agenție de presă, nici o istoriografie nu a menționat vreodată războiul mondial din ghetoul Sanlitun, care a durat din 1972 până în 1975.

În felul acesta, de la cea mai fragedă vârstă, am aflat eu la ce trebuia să mă aștept din partea cenzurii și a dezinformării.

Căci, în sfârșit, poate fi oare considerat derizoriu un conflict de trei ani, la care au luat parte zeci de națiuni și în cursul căruia s-au săvârșit atrocități atât de înfiorătoare?

Pretext pentru această tăcere a presei: media de vârstă a combatanților era de circa zece ani. Așadar, copiii sunt cumva străini de istorie?

În urma conferinței internaționale din 1972, un turnător a adus la cunoștința adulților războiul care stătea să înceapă.

Părinții au înțeles că tensiunea războinică era prea puternică și că ei nu puteau să împiedice conflictul iminent.

Totuși, un nou război împotriva germanilor ar fi avut repercusiuni insuportabile asupra relațiilor cu teutonii adulți. La Beijing, țările non-comuniste trebuiau să se susțină între ele.

O delegație de părinți veni deci să-și impună pozițiile: „Da războiului mondial, fiindcă este inevitabil. Dar nici un german din Vest nu va putea fi considerat dușman”.

Clauza aceasta nu ne-a deranjat nici cât negru sub unghie: germanii din Est erau îndeajuns de numeroși pentru a ne servi drept adversari.

Or, adulții urmăreau ceva mai mult: ei cereau cu tărie ca germanii din Vest să fie încorporați în armata Aliaților. Noi nu puteam să luăm o asemenea decizie. Acceptam să nu-i nimicim, dar să luptăm alături de ei ni se părea ceva împotriva naturii. De altfel, copiii din Germania de Vest nu au fost nici ei de acord: în lipsa unui dușman, nefericiții au fost constrânși să adopte neutralitatea. S-au plictisit de moarte.

(Cu excepția câtorva trădători mărunți care au trecut în Est: dezertări ciudate, care nu au fost niciodată menționate.)

Astfel, în mintea celor mari, situația era regularizată: războiul copiilor era un război împotriva comunismului. Eu afirm cu tărie că nu a fost deloc așa. Pentru rolul de tipi răi, singurii pe care îi puteam accepta cu entuziasm erau nemții. Dovada acestui lucru este că nu

ne-am luptat niciodată cu albanezii sau cu bulgarii din Sanlitun. Aceste cantități neglijabile au rămas în afara jocului.

Cât despre ruși, nici nu s-a pus problema: și ei locuiau într-un complex al lor separat. Celelalte țări din Est aveau locuințele la Wai Jiao Ta Lu, cu excepția iugoslavilor, pe care nu aveam nici un motiv să-i socotim dușmani, și a românilor, pe care adulții încercau să ne silească să-i înrolăm, într-atât era de bonton, la vremea aceea, să ai prieteni români.

Acestea au fost singurele imixtiuni ale părinților în declarația noastră de război. Țin să subliniez cât de artificiale ni s-au părut ele.

În 1974, eu eram prâslea Aliaților, având doar șapte ani. Decanul de vârstă, care avea treisprezece, îmi părea un bătrân. Grosul efectivelor noastre îl constituiau francezii, dar continentul cel mai bine reprezentat era Africa: malieni, camerunezi, zairezi, marocani, algerieni etc. umpleau batalioanele noastre. Mai erau, de asemenea, chilienii, italienii și acei faimoși români pe care nu-i puteam suferi, fiindcă ne fuseseră impuși și fiindcă lăsaus impresia unei delegații oficiale.

Belgienii se limitau la trei : fratele meu André, sora mea Juliette și eu. Nu erau alți copii de naționalitatea noastră. În 1975 au sosit două mici flamande delicioase, dar dezolant de pacifiste : nu am putut scoate nimic din ele.

În rândurile armatei s-a constituit din 1972 un nucleu dur din trei națiuni incapabile să trădeze în prietenie, ca și în luptă : francezii, belgienii și camerunezii. Aceștia din urmă purtau niște prenume aiuritoare, aveau glasuri puternice și râdeau tot timpul: toți îi adorau. Francezii ni se păreau pitorești: ne cereau cu o candoare reală să vorbim în belgiană, ceea ce ne amuza, și menționau deseori un necunoscut al cărui nume - Pompidou - îmi provoca ilaritate.

Italienii erau tot ce e mai rău sau mai bun: aveau tot atâția fricoși câți viteji. Ba mai mult: eroismul acestor viteji era în funcție de toanele lor schimbătoare. Cei mai temerari se dovedeau cei mai lași a doua zi după niște fapte de vitejie. Printre ei se afla o semi-italiancă semi-egipteancă pe nume Jihan: la doisprezece ani, avea 1,70 m și cântărea 65 kg. Faptul că aveam în rândurile noastre un asemenea monstru constituia un atu: chiar și de una singură, ea putea să pună pe fugă o patrulă germană, și era un adevărat spectacol să vezi acel trup împărțind lovituri. Creșterea ei înfiorătoare îi dereglase

însă caracterul. În zilele când Jihan creștea, era de nefolosit și de nefrecventat.

Zairezii erau niște luptători minunați: problema era că se băteau la fel de mult între ei ca și cu inamicul. Iar dacă interveneam în certurile lor intestinale, se băteau și cu noi.

Războiul a căpătat rapid proporții serioase și s-a vădit că armata noastră nu se putea lipsi de un spital.

În interiorul ghetoului, lângă cărămidărie, am găsit o ladă uriașă din lemn care slujise la o mutare. Zece copii încăpeau acolo stând în picioare.

Lada pentru mutatul mobilei a fost aleasă în unanimitate drept spital militar.

Nu ne mai lipsea decât personalul medical. Sora mea, Juliette, în vârstă de zece ani, a fost decretată prea frumoasă și prea delicată pentru a lupta pe front. Ea a fost numită infirmieră-medic-chirurg-psihiatru-intendentă și s-a descurcat de minune. A furat de la niște diplomați elvețieni, renumiți pentru curățenia lor, fașă sterilă, mercurcrom, aspirine și vitamine C - ea atribuia acestora din urmă niște virtuți suverane împotriva lașității.

Cu prilejul unei expediții de mare anvergură, armata noastră a reușit să pătrundă într-un garaj al unei familii de germani din Est. Garajele constituiau poziții strategice considerabile, fiindcă acolo era locul unde adulții își păstrau proviziile. Și numai Dumnezeu știe cât de prețioase erau acele rezerve la Beijing, unde la piață nu se găsea altceva decât carne de porc și varză.

În acel garaj teuton am dibuit o cutie plină cu plicuri de supă deshidratată. Ea a fost confiscată și depozitată la spital. Trebuia doar să-i mai și găsim o utilizare. Un simpozion a studiat această chestiune și a descoperit că supa în plic era mai bună în stare de pulbere. Generalii s-au întâlnit în taină cu infirmiera-medic pentru a decreta că această pulbere va fi un placebo al nostru de război: i se va atribui o valoare de panaceu atât pentru rănilor fizice, cât și pentru tulburările sufletești. Acela care va pune apă în el va fi deferit tribunalului militar.

Acest placebo s-a bucurat de un asemenea succes, încât spitalul era tot timpul ticsit de pacienți. Simulanții erau scuzabili: Juliette transformase dispensarul într-o anticameră a Edenului. Ea îi

culca pe „bolnavi” și pe „răniți” pe saltele făcute din ziare *Renmin Ribao*, îi întreba blândă și serioasă ce anume îi supără, le cânta cântece de leagăn și le făcea vânt cu evantaiul în timp ce le turna în gura deschisă conținutul unui plic cu supă deshidratată. O plăcere mai ceva decât în grădinile lui Allah.

Generalii aveau îndoieli în legătură cu acele epidemii, dar nu au dezaprobat stratagema aceasta care, la urma urmei, li s-a părut benefică pentru moralul trupei și care a adus armatei un număr de înrolări spontane: desigur, noii recruți doreau să devină soldați în speranța că vor fi răniți.

Căpeteniile nu-și pierdeau totuși nădejdea că vor face din ei niște războinici adevărați.

Fără încăpățânarea mea, nu aș fi fost admisă în rândul Aliatilor. Mă considerau prea mică. Mai existau și alți copii de vârsta mea, ba chiar mai mici, în ghetou, dar aceștia nu aveau încă ambiții militare.

Mi-am scos în evidență meritele: curaj, tenacitate, loialitate nemărginită și mai cu seamă iuțea mea călare.

Această din urmă virtute a reținut atenția.

Generalii au dezbătut îndelung între ei. Au sfârșit prin a mă convoca. Am sosit tremurând. M-au anunțat că, datorită taliei mici și a iuțelii mele, am fost numită luminător.

— În plus, fiindcă ești un bebeluș, inamicul nu va fi bănuitor.

Meschinăria acestei alegeri nu a putut întuneca fericirea pe care mi-a adus-o numirea.

Luminător: nici nu-mi puteam închipui ceva mai frumos, mai măreț, mai demn de mine.

Puteam să prind acest cuvânt de la un capăt la celălalt, în toate sensurile, să-l încalec ca pe un cal sălbatic, să mă atârî de el ca de un trapez: era mereu la fel de frumos.

Luminătorul era cel de care depindea supraviețuirea armatei. Punându-și viața în pericol, el înainta singur în teritoriul inamic pentru a repera primejdiile. El putea, după bunul plac al hazardului, să calce pe o mină și să sară în aer în mii de bucăți - iar trupul său, transformat într-un puzzle de eroism, ar recădea încet pe pământ descriind în aer o ciupercă atomică de confetti de carne -, iar ai lui, încremeniți pe loc, văzând cum urcă spre cer fragmente organice, ar

exclama într-un glas: „E luminătorul!” Și, după ce s-ar înălța, fiecare după importanța sa istorică, miile de bucățele ar rămâne o clipă nemișcate în acel eter, apoi ar ateriza cu atâta grație că până și inamicul ar plânge văzând o atât de nobilă jertfă. Eu visam să mor astfel: acel foc de artificii ar fi făcut ca legenda mea să dureze o veșnicie.

Misiunea luminătorului este aceea de a lumina, în multiplele accepțiuni ale termenului. Iar verbul a lumina mi se potrivea ca o mânășă: aveam să fiu o făclie umană.

Dar, capabil de a se contrazice întocmai ca înfățișările unui Proteu de geniu, luminătorul putea, de asemenea, să devină invizibil, inaudibil. Silueta sa furișată trebuia să se strecoare în rândurile inamicului neobservată de nimeni. Spionul, picaresc, se deghizează; luminătorul, epic, nu se coboară la asemenea travestiuri. Pitulat în umbră, el își riscă viața cu semeție.

Și atunci când, după o misiune de recunoaștere sinucigașă, luminătorul se întoarce în tabără, armata lui, tulburată de o recunoștință plină de admirație, îi primește informațiile neprețuite ca pe o mană cerească. De îndată ce luminătorul deschide gura pentru a vorbi, generalii îi sorb fiecare cuvânt. Nimeni nu-l felicită, dar cu toții se uită drept în ochii lui cu priviri strălucitoare care spun mult mai mult.

În viața mea, nici o numire nu m-a copleșit atât de mult ca aceea: niciodată vreun titlu nu mi s-a părut că s-a potrivit mai profund cu valoarea pe care mi-o atribuiam.

Mai târziu, atunci când aveam să mă mulțumesc cu Premiul Nobel pentru medicină sau cu un rol de martir, aveam să accept fără prea mult dispreț aceste destine nițel vulgare, amintindu-mi că partea cea mai nobilă a existenței mele era undeva în urmă și că ea avea să-mi rămână pentru totdeauna cea mai de preț avere. Aveam să-i pot ului pe oameni până la sfârșitul zilelor mele cu această simplă frază: „La Beijing, în timpul războiului, eram luminător”.

Degeaba l-am citit eu pe Ho Și Min în original, degeaba l-am tradus eu pe Marx în hitita clasică, degeaba am întreprins o analiză stilistică a epanadiplozelor din *Cărticica Roșie*, degeaba am realizat o transcriere ulipiană a gândirii lui Lenin, degeaba am oferit eu comunismul drept hrană reflecției mele, sau invers, că tot n-am reușit

să depășesc concluziile mele de la cinci ani.

De-abia pusesem piciorul pe pământul Roșu, nici nu părăsisem măcar aeroportul, și deja înțelesesem.

Găsisem singurul vector care permitea rezumarea situației într-o frază.

Această aserțiune era în același timp frumoasă, simplă, poetică și puțin cam dezamăgitoare, ca toate marile adevăruri.

„Apa fierbe la o sută de grade.” Frumusețe elementară a unei fraze, care te cam lasă nesatisfăcut.

Dar adevărata frumusețe trebuie să te lase nesatisfăcut: ea trebuie să mai lase sufletului o parte din dorința lui.

Sub acest aspect, fraza mea era frumoasă.

Iat-o: „O țară comunistă este o țară unde sunt ventilatoare”.

Această frază are o structură atât de luminoasă, încât ar putea sluji drept exemplu într-un tratat de logică vieneză. Dar, dincolo de farmecele ei stilistice, aserțiunea frapează prin aceea că este adevărată.

În aeroportul din Beijing, atunci când m-am trezit nas în nas cu un buchet de ventilatoare, acest adevăr mi-a sărit în ochi cu inexplicabila evidență a revelațiilor.

Aceste flori stranii, cu corola pivotantă închisă într-un coș pentru salată, nu puteau să nu fie indiciul unui mediu neobișnuit.

În Japonia exista aerul condiționat. Eu nu-mi aminteam să fi văzut acolo aceste plante din plastic.

În țările comuniste, se putea întâmpla să existe aparatul de aer condiționat, dar el nu funcționa: era nevoie atunci de un ventilator.

Ulterior, am trăit și în alte țări comuniste, Birmania și Laos, care mi-au confirmat convingerile din 1972.

Eu nu spun că nu vezi niciodată ventilatoare în țările necomuniste, dar ele sunt mult mai rare și, lucru mai subtil, acolo sunt insignifiante.

Ventilatorul este pentru comunism ceea ce epitetul este pentru Homer: Homer nu e singurul scriitor din lume care folosește epitețe. Dar numai sub pana lui epitețele își dobândesc întregul lor înțeles.

În 1985, în filmul său *Tata e în călătorie de afaceri*, Kusturica a turnat o scenă de interogatoriu comunist care pune față-n față trei persoane: anchetatorul, anchetatul și un ventilator. În cursul interminabilei ședințe de întrebări și răspunsuri, capul pivotant al

aparaturii se oprește, într-un ritm inexorabil când asupra anchetatorului, când asupra anchetatului: el încremenește pe fiecare personaj înainte de a-și parcurge sectorul până la celălalt. Mișcarea aceasta absurdă și oripilantă face ca starea chinuitoare a scenei să ajungă la paroxism.

Pe parcursul întregului interogatoriu, nimic nu se mișcă, nici cei doi bărbați, nici camera de filmat: nu există decât acea mișcare de oscilație a ventilatorului. Fără el, scena nu ar atinge niciodată gradul acela de crispare. El joacă rolul corului antic, cu mult mai insuportabil însă, deoarece el nu emite nici o judecată, nu gândește nimic, el se mulțumește cu faptul de a fi de față pentru a se face ecou lucrurilor și pentru a-și îndeplini, cu o precizie infailibilă, sarcina sa de ventilator: eficace și lipsit de opinie, corul la care visează regimurile totalitare.

Mă îndoiesc însă că girul unui cineast iugoslav, oricât de celebru, ar putea fi suficient pentru a convinge de relevanța reflecțiilor mele asupra ventilatoarelor. Asta nu are nici o importanță. Mai există oare minți destul de naive care să-și închipuie că teoriile există pentru a fi crezute? Teoriile sunt bune pentru a-i irita pe filistini, pentru a-i seduce pe esteți și pentru a-i face pe ceilalți să râdă.

Principală caracteristică a adevărilor năucitoare este că ele se sustrag oricărei analize. Vialette a scris această frază minunată: „Luna iulie este o lună foarte mensuală”. S-a spus oare vreodată ceva mai adevărat și mai năucitor despre luna iulie?

Astăzi nu mai locuiesc la Beijing și nu mai am nici cal. Am înlocuit Beijingul cu hârtia și calul, cu cerneala. Eroismul meu a devenit subteran.

Am știut întotdeauna că vârsta adultă nu conta: de la pubertate încolo, existența nu mai e decât un epilog.

La Beijing, viața mea era de o importanță capitală. Omenirea avea nevoie de mine.

De altfel, eram luminător și ne aflam în război.

Armata noastră găsisse o nouă formă de agresiune împotriva inamicului.

În fiecare dimineață, autoritățile chineze veneau și livrau iaurturi naturale locuitorilor din ghetou. Ei lăsa în fața ușilor fiecărui apartament o cutie cu iaurturi individuale, aflate în borcănase

de sticlă și acoperite cu o simplă foiță de hârtie. Deasupra produsului lactat se afla un strat de cheag gălbui.

În zori, un comando de soldați masculini se ducea în fața ușilor apartamentelor est-germane, ridicau capacele, beau cheagul și îl înlocuiau cu o doză echivalentă dintr-un lichid de aceeași culoare furnizat de organismul lor. Apoi puneau la loc capacele, prinde orbul, scoate-i ochii, și pe-aci ți-e drumul.

Nu am aflat niciodată dacă victimele noastre își mâncau iaurturile. Totul ne face să credem că da, mai ales că nu s-a menționat nici o plângere. Acele produse lactate chinezești erau atât de acide, încât anumite gusturi bizare puteau foarte bine să treacă neobservate.

Josnicia acelei manevre ne făcea să râgâim de extaz. Ne spuneam că eram niște scârnăvii. Era un sentiment măreț.

Copiii din Germania de Est erau solizi, curajoși și puternici. De aceea se mulțumeau doar să ne bumbăcească. Genul acesta de ostilități părea derizoriu în comparație cu crimele noastre.

Noi însă eram niște ticăloși de anvergură. Cantitatea de mușchi a armatei noastre era ridicolă raportată la cea a armatei dușmane, totuși mai puțin numeroasă, dar noi eram cu mult mai răi.

Atunci când unul dintre noi cădea în mâinile germanilor din Est, el scăpa după o oră, plin de cucuie și de vânătăi.

Atunci când rolurile se inversau, inamicul o încasa cu vârf și îndesat.

Mai întâi, tratamentele noastre durau mai mult timp. Micul neamț se bucura de cel puțin o după-amiază de distracție. Uneori chiar de mai mult.

Pentru început, ne dedam, în prezența victimei, la o orgie intelectuală privind soarta lui. Vorbeam în franceză, iar teutonul nu pricepea o iotă: teama lui era cu atât mai mare. Mai ales că sugestiile noastre erau proferate cu asemenea jubilație și exaltare pline de cruzime, încât chipurile și glasurile noastre îi puneau în gardă în legătură cu ce avea să urmeze. Litota era ceva mai prejos de demnitatea noastră:

— O să-i tăiem... și... constituia clasica introducere la puhoiul nostru verbal.

(Nu se afla nici o fetiță printre germanii din Est. E un mister pe care nu l-am dezlegat niciodată. Poate că părinții le lăsau în țară,

pe mâinile vreunui antrenor de natație sau de aruncare a greutății.)

— Cu cuțitul de bucătărie al domnului Chang.

— Nu! Cu briciul domnului Ziegler.

— Și o să-l punem să și le înghită, tranșa un pragmatic care găsea lipsite de importanță acele complemente circumstanțiale.

— Cu... și cu... ca garnitură.

— Foarte încet, relua un amator de adverbe.

— Da. Va trebui să mestece ca lumea, spunea un spirit glosator.

— Și pe urmă o să-l facem să vomite, profera un blasfemator.

— Asta în nici un caz! Ar vrea el! Trebuie să-i rămână totul în burtă, țipa un altul care avea sentimentul sacrului.

— Ba chiar o să-i punem un dop la..., ca să nu mai iasă niciodată, supralicita un confrate care vedea departe.

— Da, făcu un discipol al Sfântului Matei.

— N-o să țină, comentă un filistin pe care nu-l asculta nimeni.

— Cu ciment de la lucrători. Și o să-i astupăm și gura, ca să nu strige după ajutor.

— O să-i astupăm totul! exultă un mistic.

— Cimentul chinezesc e un rahat, observă un expert.

— Cu atât mai bine. În felul ăsta va fi astupat cu rahat! reluă misticul în transă.

— Dar o să moară, bâigui un nemernic care se credea Convenția de la Geneva.

— Nu, făcu discipolul Sfântului Matei.

— O să-l împiedicăm să moară. Ar fi prea ușor.

— Trebuie să sufere până la capăt!

— Care capăt? se interesă Convenția de la Geneva.

— Păi, sfârșitul. Când o să-l lăsăm să fugă la mămica plângând.

— Ce mutră o să facă maică-sa când o vedea cum i-am aranjat odrasla ticăloasă!

— Asta o s-o învețe minte să mai aibă copii germani!

— Singurii germani buni sunt germanii astupați cu ciment chinezesc.

Aforismul acesta, îndeajuns de criptic pentru a stârni entuziasmul, provocă urlete în adunare.

— Ne-am înțeles. Dar mai înainte va trebui să-i mai smulgem părul, genele și sprâncenele.

— Și unghiile!
— O să-i smulgem totul! strigă misticul.
— Și o să amestecăm totul cu cimentul înainte de a-l astupa, ca să fie mai solid.

— Asta ca să țină minte altă dată. Aceste exerciții de stil aveau în ele ceva patetic, pentru că, foarte repede, ne-am lovit de limitele limbajului, mai ales că aveam destul de des câte o victimă capturată: era nevoie de comori de imaginație pentru a înprospăta supralicitările fără a le lua din savoare.

Trupul având dimensiuni mai restrânse decât vocabularul, noi îl exploram pe acesta din urmă cu o înverșunare pe care lexicografii ar trebui s-o ia drept pildă:

— Păi astea se mai numesc și testicule.
— Sau gonade.
— Gonade! Ca o grenadă¹!
— O să-i extragem gonadele!
— O să facem din ele gonadină.

Eu eram cea care vorbea cel mai puțin în acele turniruri în care frazele alergau de la unul la altul întocmai ca dihorul din cântec. Ascultam subjugată de atâta elocință și de o asemenea cutezanță întru Rău.

Oratorii îmi făceau impresia că jonglau în grup cu o virtuozitate care avea să dureze până ce un neîndemânatic va rata o minge. Astfel că preferam să rămân afară din joc și să urmăresc mișcările rapide ale cuvântului. Eu nu ajungeam să vorbesc decât singură, atunci când puteam să mă joc cu fraza mea ca o focă la circ, ținând-o sus pe vârful nasului ca pe o minge roșie.

Bietul nemțior avusese timp berechet să-și ude pantalonii atunci când armata noastră trecea în sfârșit de la teorie la practică. El putuse să audă toate rasetele amenințătoare și toate rafalele de mitralieră ale cuvintelor. Adesea, plângea de frică atunci când călăii se apropiau de el, spre marea noastră bucurie:

— Sfrijitură!
— Gonadă bleagă!

Dar, vai, tragedia limbajului obligă, lucrurile rămâneau mai

¹ În franceză, grenade – rodie, grenadine – băutură din rodie, de unde, mai jos, gonadine (n. tr.).

prejos de cuvinte. Iar noi aplicam suplicii foarte puțin diversificate.

În general, acestea se limitau la o imersiune în arma secretă.

Arma secretă comporta, între altele, toată urina noastră, cu excepția celei rezervate iaurturilor germane. Depuneam un zel exemplar în a nu ne despărți de acest prețios lichid altundeva decât în marea noastră cuvă comună. Aceasta era instalată în vârful scării de incendiu a celei mai înalte clădiri din ghetou, și păzită de cei mai fioroși dintre noi.

(Multă vreme, adulții sau alți spectatori s-au întrebat de ce erau văzuți atât de des copii alergând la această scară de incendiu, cu un aer chinuit.)

În această urină din ce în ce mai puțin proaspătă se adăuga o bună doză de tuș -tuș de două ori de China.

Formulă chimică destul de simplă, la urma urmei, care producea un elixir verzui cu miresme de amoniac.

Germanul era înșfăcat strâns de picioare și de brațe și era scufundat până la fundul vasului.

Mai apoi ne debarasam de arma secretă, considerând că victima îi maculase monstruoasa puritate. Și reîncepeam să adunăm urina până la prizonierul următor.

Dacă ar fi trebuit să-l citesc pe Wittgenstein pe vremea aceea, aș fi socotit că era cu totul în afara problemei.

Șapte propoziții absconse pentru a explica universul, când una singură, și atât de simplă, ar fi putut prezenta întregul sistem!

Și nici măcar nu a fost nevoie să meditez pentru a o găsi. Și nici măcar nu a fost nevoie s-o formulez pentru a o trăi. Era o certitudine dobândită. În fiecare dimineață, ea se năștea odată cu mine:

„Universul există pentru ca eu să exist”.

Părinții mei, comunismul, rochiile de bumbac, poveștile din *O mie și una de nopți*, iaurturile naturale, corpul diplomatic, dușmanii, mirosul de la arderea cărămizilor, unghiul drept, patinele pentru gheață, Chu En Lai, ortografia și Bulevardul Urâteniei Locuibile: nici una dintre aceste enumerări nu era superfluă, pentru că toate aceste lucruri existau în vederea existenței mele.

Întregul univers ducea la mine.

China păcătuia prin exces de modestie. Imperiul de Mijloc? Era suficient să auzi acest enunț pentru a-i înțelege limitele. China ar fi Mijlocul planetei cu condiția să stea foarte cuminte la locul ei.

Eu puteam să mă deplasez oriunde doream: centrul de gravitație al lumii mă urma îndeaproape.

Noblețea înseamnă și a recunoaște ceea ce se înțelege de la sine. Nu trebuia ascuns faptul că universul se pregătise pentru existența mea de miliarde de ani.

Problema existenței de după mine nu mă preocupa. Avea să fie nevoie fără îndoială de câteva miliarde de ani în plus pentru ca ultimii exegeți să încheie glosarea cazului meu. Dar acest aspect al problemei era atât de puțin important în fața imediatității vertiginoase a zilelor mele. Eu lăsam aceste speculații în seama glosatorilor mei și a glosatorilor glosatorilor mei.

Prin urmare, Wittgenstein era pe dinafara subiectului.

El comisese o eroare gravă: scrisese. Adică abdicase din capul locului.

Câtă vreme împărații chinezi nu scriau, China se afla la apogeul apogeului său. Decadența a început odată cu prima scriere imperială.

Eu, una, nu scriam. Atunci când ai ventilatoare gigantice de impresionat, când ai un cal de îmbătat de iuțea galopului, când ai o armată de luminat, când ai un rang de păstrat și un inamic de umilit, ridici capul sus și nu scrii.

Și totuși, chiar acolo, în inima Cetății Ventilatoarelor, a început decadența mea.

A început în clipa când am înțeles că centrul universului nu eram eu.

A început în clipa când am fost încântată să descopăr cine anume era centrul universului.

În timpul verii, umblam mereu desculță. Luminătorii conștiințioși n-ar trebui niciodată să poarte încălțăminte.

Așadar, pașii mei în ghetou făceau la fel de puțin zgomot ca și *tai chi shuan*-ul, disciplină interzisă la acea epocă și pe care câțiva încâpățânați o practicau pe ascuns într-o tăcere înspăimântătoare.

Furișată și solemnă, căutam dușmanul.

Sanlitun era un loc atât de urât, încât era nevoie de o epopee neîntreruptă ca să poți supraviețui acolo.

Eu supraviețuiam de minune. Epopeea eram eu însămi.

O mașină necunoscută se opri în fața clădirii de alături.

Era vorba de niște nou-sosiți: alți străini ce trebuiau să fie plasați în ghetou, pentru a nu-i contamina pe chinezi.

Mașina conținea niște valize mari și patru persoane, printre care se număra și centrul universului.

Centrul universului locuia la patruzeci de metri de mine.

Centrul universului era de naționalitate italiană și se numea Elena.

Elena deveni centrul universului din clipa când picioarele ei atinseră solul betonat din Sanlitun.

Tatăl ei era un italian mărunțel și agitat. Mama ei era o indiană masivă din Surinam, cu o privire la fel de neliniștitoare ca și Cărarea Luminoasă.

Elena avea șase ani. Era frumoasă ca un înger care ar poza pentru o fotografie artistică.

Avea ochi întunecați, imenși și ficși, pielea de culoarea nisipului umed.

Părul ei, negru ca bachelita, strălucea ca și cum ar fi fost dat cu ceară fir cu fir și nu se mai termina atârându-i pe spate și pe fese.

Născutul ei încântător i-ar fi putut provoca amnezie chiar și lui Pascal.

Obrajii ei desenau un oval dumnezeiesc, însă, numai ce-i vedeai perfecțiunea gurii, îți si dădeai seama cât era de rea.

Trupul ei era o chintesență a armoniei universale, dens și delicat, având netezimea copilăriei, cu contururi anormal de clare, ca și cum ea s-ar fi străduit să se decupeze mai bine decât ceilalți pe ecranul lumii.

Descrierea Elenei ar trimite *Cântarea Cântărilor* în categoria inventarelor de măcelărie.

Dintr-o singură privire, simțeai că a o iubi pe Elena ar fi pentru suferință ceea ce Grevisse este pentru gramatica franceză: un clasic disprețuit și indispensabil.

În ziua aceea ea purta o rochie ca-n filme, din broderie englezească albă. Eu aș fi murit de rușine dacă ar fi trebuit să mă îmbrac într-o asemenea ținută. Elena însă nu aparținea sistemului nostru de valori, iar rochia făcea din ea un înger în culmea splendorii.

Ea ieși din mașină și nici nu mă văzu.

Cam asta a fost politica ei pe parcursul întregului an pe care

aveam să-l petrecem împreună.

Urmând pilda mistificărilor după care s-a inspirat, China își are și ea legile ei de același tip.

Scurtă lecție de gramatică.

Este corect să spui: „Am învățat să citesc în Bulgaria” sau: „Am cunoscut-o pe Eulalie în Brazilia”. Însă ar fi greșit să spui: „Am învățat să citesc în China” sau: „Am cunoscut-o pe Eulalie în China”. Se spune: „În China am învățat eu să scriu” sau: „La Beijing am cunoscut-o eu pe Eulalie”.

Nimic nu e mai puțin inocent decât sintaxa.

În cazul de față, se înțelege de la sine că inversarea aceasta nu poate să introducă un lucru anodin.

Prin urmare, nu poți să spui: „În 1974 mi-am suflat eu nasul” sau: „La Beijing mi-am legat eu șireturile la pantofi”. Sau, dacă o faci, trebuie măcar să adaugi: „pentru prima oară”, dacă nu, enunțul schioapătă.

Consecință surprinzătoare: dacă povestirile chinezești conțin fapte atât de extraordinare, aceasta se întâmplă în primul rând din motive gramaticale.

Iar când sintaxa vine în atingere cu mitologia, stilistul nu poate decât să se bucure.

Și atunci când au fost satisfăcute exigențele stilistului, te poți avânta să scrii enunțul următor: „În China am descoperit eu libertatea”.

Exegeza acestei fraze scandaloase: „În China înspăimântătoare a Bandei celor Patru am descoperit eu libertatea”.

Exegeza acestei fraze absurde: „În ghetoul-închisoare Sanlitun am descoperit eu libertatea”.

Singura scuză pentru o declarație atât de șocantă este că e adevărată.

În China aceea de coșmar, străinii adulți erau consternați. Ceea ce vedeau îi revolta, ceea ce nu vedeau îi revolta și mai mult.

Copiii lor, însă, petreceau.

Suferințele poporului chinez nu-i interesau.

Iar plasarea lor într-un ghetou de beton împreună cu alte sute de copii li se părea ceva idilic.

Pentru mine, chiar mai mult decât pentru alții, acest lucru a însemnat descoperirea libertății. Eu tocmai petrecusem ani

îndelungați în Japonia. Am făcut grădinița în sistemul japonez - cum s-ar spune, în armată. Acasă, guvernantele se ocupau foarte mult de mine.

La Sanlitun, nimeni nu-i supraveghea pe copii. Eram atât de numeroși și spațiul era atât de mic, încât lucrul acesta nu părea necesar. Și, printr-un fel de lege nescrisă, de îndată ce soseau la Beijing, părinții își lăsau progeniturile de capul lor. Serile mergeau cu toții în vizită pentru a nu cădea în depresie și ne lăsau în legea noastră. Cu naivitatea tipică pentru vârsta lor, ei credeau că eram obosiți și că ne culcam la ora nouă.

Seară de seară, ne delegam un responsabil care îi supraveghea pe adulți și care ne dădea de veste când se întorceau. Începea atunci o debandadă generală. Copiii alergau ca să ajungă în carcerile lor respective, săreau în pat îmbrăcați și se prefăceau că dorm.

Pentru că războiul nu era niciodată atât de frumos ca în timpul nopții. Țipetele de spaimă ale inamicului răsunau mai tare în întuneric, ambuscadele erau mai pline de mister, iar rolul meu de luminător își dobânda înțelesul lui luminos mai profund: pe calul meu care mergea în buiestru, mă simțeam ca o torță vie. Eu nu eram Prometeu, eram focul, mă dădeam pe mine însămi la o parte și, în culmea exaltării, observam traseul furișat al luminiței pe fondul beznei imense a zidurilor chinezești.

Războiul era cel mai nobil dintre jocuri. Cuvântul suna ca un sipet purtând o comoară: îl forțam ca să-l deschidem și strălucirea giuvaerurilor ne țâșnea în față -dublioni, perle și pietre prețioase, dar mai cu seamă violență nebunească, riscuri fabuloase, prădăciune, teroare fără capăt și, în sfârșit, diamant al diamantelor, abaterea de la norme, libertatea care ne șuiera pe la urechi și făcea din noi niște titani.

Mare scofală că nu puteam să ieșim din ghetou! Libertatea nu se calcula în metrii pătrați de care dispuneai. Libertatea însemna faptul de a fi, în sfârșit, lăsați de capul nostru. Adulții nu puteau face un dar mai frumos copiilor lor decât să uite de ei.

Uitați de autoritățile chineze și de autoritățile părintești, copiii din Sanlitun erau singurii indivizi din toată China populară. Dovada acestui fapt este că posedau beția, eroismul și răutatea sacră caracteristice.

Să se joace de-a altceva decât de-a războiul ar fi însemnat o

decădere.

Acest lucru Elena nu a vrut niciodată să-l înțeleagă.

Elena nu voia să înțeleagă nimic.

Încă din prima zi, s-a purtat ca și cum înțelesese deja totul. Și era foarte convingătoare. Avea opinii și nu încerca niciodată să le dovedească justetea. Vorbea puțin, cu o siguranță plină de trufie și dezinvoltură.

— Nu am chef să mă joc de-a războiul. Nu e ceva interesant.

M-am simțit ușurată că eram singura care auzisem o asemenea blasfemie. Aveam să mușamalizez povestea. Mai ales nu trebuia ca Aliații să aibă motive să gândească rău despre iubita mea.

— Războiul e magnific, am rectificat eu. Păru a nu fi auzit. Avea darul de a părea că nu ascultă.

Avea tot timpul aerul că nu avea nevoie de nimic și de nimeni.

Trăia ca și cum îi era cu totul de ajuns să fie cea mai frumoasă și să aibă cele mai lungi plete.

Eu nu avusesem niciodată un prieten sau o prietenă. Nici măcar nu mă gândisem la asta. La ce mi-ar fi slujit ei? Eu eram încântată de compania mea.

Aveam nevoie de părinți, de inamici și de tovarăși de arme. Într-o mai mică măsură, aveam nevoie de sclavi și de spectatori - chestie de standing.

Cei care nu aparțineau vreuneia dintre cele cinci categorii puteau foarte bine să nu existe.

Cu atât mai vârtos eventualii prieteni.

Părinții mei aveau prieteni. Aceștia erau oameni cu care se vizitau pentru a bea împreună niște alcooluri de toate culorile. De parcă nu le puteau bea și fără ei!

În afară de asta, prietenii slujeau la vorbit și la ascultat. Li se istoriseau niște povești lipsite de semnificație, ei râdeau foarte tare și povesteau și ei altele. Apoi mâncau.

Uneori, prietenii dansau. Era un spectacol consternant.

Pe scurt, prietenii erau un soi de oameni cu care te întâlneai pentru a adopta, în tovarășia lor, comportamente absurde, chiar grotești, sau pentru a te deda la niște activități normale, dar pentru

care nu aveai nevoie de ei.

A avea prieteni era un semn de degenerescentă.

Fratele meu și sora mea aveau prieteni. Din partea lor era un lucru scuzabil, fiindcă acei oameni erau, de asemenea, tovarășii lor de arme. Prietenia se năștea din fraternitatea în luptă. Nu era cazul să roșească din acest motiv.

Eu eram luminător. Eu mă războiam de una singură. A avea prieteni era o treabă pentru ceilalți.

Cât despre iubire, aceasta mă preocupa și mai puțin. Era o bizarerie legată de geografie: poveștile din *O mie și una de nopți* semnalau frecvente accese de iubire în țările din Orientul Mijlociu. Eu mă aflam prea la est.

Contrar celor ce s-ar putea crede, atitudinea mea cu privire le celălalt nu ținea de vanitate. Ea nu era decât logică. Universul ducea la mine: nu era vina mea, nu eu hotărâsem asta. Era un dat cu care trebuia să mă pun de acord. Pentru ce m-aș mai fi împiedicat de niște prieteni? Ei nu aveau de jucat nici un rol în existența mea. Eu eram centrul universului: ei nu mă puteau plasa mai în centru.

Singura relație care conta era cea pe care o aveai cu calul tău.

Întâlnirea mea cu Elena nu a însemnat un transfer al puterii – nu aveam nici una și nici nu-mi păsa de așa ceva –, ci o deplasare intelectuală: de-acum, centrul universului se situa în afara mea. Iar eu făceam totul pentru a mă apropia de el.

Am descoperit că nu era de ajuns să mă aflu în apropierea ei. Trebuia să mai și însemn ceva în ochii săi. Nu era cazul. Eu nu o interesam. La drept vorbind, nimic nu părea s-o intereseze. Ea nu privea la nimic și nu spunea nimic. Părea mulțumită că se află înlăuntrul ei însăși. Totuși, simțeau că se știa privită și că asta îi făcea plăcere.

Avea să-mi ia ceva timp pentru a înțelege că un singur lucru avea importanță pentru Elena: să fie privită.

Așadar, fără să știu, o făceam fericită: o sorbeam din ochi. Mi-era cu neputință să-mi desprind privirea de la ea. Nu mai văzusem niciodată ceva atât de frumos. Era pentru prima oară în viață că eram izbită de frumusețea cuiva. Întâlnisem deja multe persoane frumoase, dar ele nu-mi reținuseră atenția. Din motive care îmi scapă încă, frumusețea Elenei mă obseda.

Am iubit-o din prima clipă. Cum să explici astfel de lucruri? Nu mă gândisem niciodată să iubesc pe cineva, oricine ar fi fost. Nu mă gândisem niciodată că frumusețea cuiva ar fi putut să stârnească un sentiment. Și cu toate acestea, totul s-a declanșat în clipa când am văzut-o, cu o forță și o determinare fără fisură: era cea mai frumoasă, așadar o iubeam, așadar ea devenea centrul universului.

Misterul se prelungea. Înțelegeam că nu mă puteam mulțumi cu faptul că o iubesc: mai era nevoie ca și ea să mă iubească. De ce? Așa stăteau lucrurile.

Am pus-o la curent fără înconjur. Era firesc că trebuia s-o informez neapărat:

— Trebuie să mă iubești.

Ea catadicsi să mă privească, dar era o privire de care mai bine mă lipseam. Avu un mic hohot de râs disprețuitor. Era clar că spusese o idioțenie. Trebuia să-i explic de ce lucrurile nu stăteau tocmai așa:

— Trebuie să mă iubești, fiindcă eu te iubesc. Înțelegi?

Aveam impresia că, oferindu-i aceste date suplimentare, totul avea să reîntre în normal. Însă Elena se porni să râdă și mai tare.

Am simțit deschizându-se o rană nelămurită.

— De ce râzi?

Pe un ton sobru, sfidător și amuzat, ea răspunse:

— Pentru că ești proastă.

Așa a fost primită prima mea declarație de dragoste.

Descopeream totul în același timp: uimire, iubire, altruism și umilință.

Această tetralogie mi-a fost jucată în ordine încă din prima zi. Am tras concluzia că trebuie să existe niște legături logice între acele patru accidente. Ar fi fost deci mult mai bine să-l fi evitat pe primul, dar era prea târziu. Oricum, nu eram sigură că așa fi avut de ales.

Dar consideram această situație regretabilă. Căci ea mă făcea, de asemenea, să descopăr suferința. Aceasta din urmă mi s-a părut nespun de neplăcută.

Totuși, nu ajungeam să regret c-o iubeam pe Elena, nici să regret că ea exista. N-avea cum să-mi pară rău că se întâmpla un

asemenea lucru. Iar dacă asta se întâmpla, înseamnă că era inevitabil s-o iubesc.

Încă din prima clipă când am iubit-o -vreau să spun chiar din prima clipă - m-am gândit că trebuia să fac ceva. Laitmotivul acesta s-a impus de la sine și nu mi-a mai dat pace până la sfârșitul acestei iubiri.

„Trebuie să fac ceva.

Pentru că o iubesc pe Elena, pentru că e cea mai frumoasă, pentru că există pe pământ o persoană demnă de atâta venerație, pentru că am întâlnit-o, pentru că -chiar dacă ea ignoră acest lucru - este iubita mea, trebuie să fac ceva.

Ceva măreț, ceva superb - ceva demn de ea și de dragostea mea.

Să ucid un german, de pildă. Dar nu mă vor lăsa s-o fac. Victimelor, în cele din urmă, li se dă drumul în viață. Încă o lovitură a adulților și a Convenției de la Geneva. Războiul ăsta e măsluit.

Nu. Ceva ce pot să fac de una singură. Un lucru care s-o impresioneze pe Elena."

Am simțit un bufeu de deznădejde, al cărui efect fu acela că mi se muiară picioarele. Am căzut în capul oaselor pe beton. Convingerea neputinței mele mă făcea incapabilă să schițez vreo mișcare.

Doream să nu mă mai mișc niciodată. Doream să fac o răceală. Aveam să rămân acolo, șezând pe beton, fără să fac nimic, fără să beau, fără să mănânc, până când aveam să mor. Aveam să mor foarte repede și iubita mea avea să fie foarte impresionată.

Nu, asta nu mergea. Aveau să vină să mă ridice cu forța și aveau să mă silească să beau și să mănânc printr-o pâlnie. Adulții urmau să mă facă să par ridicolă.

Atunci se va întâmpla contrariul. Dacă nu aveam dreptul să rămân nemișcată, am să mă mișc. Am să le arăt eu lor.

A trebuit să fac un efort nemaipomenit ca să-mi mișc trupul, pe care suferința îl preschimbase în piatră.

Am dat fuga la grajd și dintr-un salt am fost călare pe bidiviu.

Santinelele mă lăsară să ies fără probleme.

(Superficialitatea gărzilor chineze mă uimea întotdeauna. Eram destul de jignită de faptul că nu eram considerată mai suspectă. În cei trei ani cât locuisem în Sanlitun, nu am fost percheziționată

niciodată. Era ceva putred în sistem.)

Pe Bulevardul Urâteniei Locuibile, mi-am lansat calul în galopul cel mai amețitor din istoria vitezei.

Nimic nu l-ar fi putut opri. N-aș putea spune care era mai beat, bidiviul, ori călărețul. Ne ambalaserăm ca o singură ființă. Creierul meu străpunse curând zidul sunetului. Un hublou al carlingii zbură în țândări și interiorul capului meu fu aspirat în exterior într-o secundă. Un vid strident îmi umplu craniul și suferința mă părăsi în același timp cu gândirea.

Calul meu și cu mine nu mai eram decât un bolid lansat în Cetatea Ventilatoarelor.

În vremea aceea aproape că nu existau automobile la Beijing. Puteai galopa fără să te oprești la intersecții, fără să privești, fără să stai cu atenția încordată.

Cursa mea halucinantă a durat două ore.

Când am revenit în ghetou, eram complet năucă.

„Trebuie să fac ceva.” Făcusem ceva: mă dizolvasem în viteză timp de ore întregi străbătând orașul.

Evident, Elena nu știuse nimic despre asta. Într-un fel, era chiar mai frumos așa.

Noblețea acestei curse dezinteresate mă umplea de orgoliu. Dar a nu-i vorbi Elenei despre orgoliul meu ar fi însemnat să irosesc un avantaj.

A doua zi, m-am dus la ea cu o față pătrunsă de ezoterism.

Ea nici nu catadicsi să mă vadă. Asta nu mă neliniștea defel. Avea să mă vadă.

M-am așezat alături de ea pe zid și am spus pe un ton detașat:

— Am un cal.

Mă privi cu un aer neîncrezător. Exultam.

— Un cal de pluș?

— Un cal pe care galopez peste tot.

— Un cal, aici, la Sanlitun? Unde este? Curiozitatea ei m-a încântat. M-am năpustit în grajd și m-am întors călare pe calul meu.

Dintr-o ochire, iubita mea a înțeles situația.

Ridică din umeri și spuse cu o indiferență totală, fără măcar să-mi arunce pomana vreunei ironii:

— Ăsta nu-i un cal, e o bicicletă.

— Este un cal, am asigurat-o eu calmă. Convingerea mea senină nu sluji la nimic. Elena nu mai asculta.

La Beijing, a avea o bicicletă mare și frumoasă era ceva la fel de firesc ca și a avea picioare. Vehiculul meu dobândise în viața mea o asemenea dimensiune mitologică, încât se ridicase la statutul ecvestru.

În propriii mei ochi, acest adevăr era atât de bine statornicit, încât nu mai avusesem nevoie de nici o dovadă pentru a arăta animalul. Nici prin gând nu-mi trecuse că Elena ar fi putut să vadă altceva decât un cal.

E ceva care și în ziua de astăzi mi se pare abscons. Nu trăiam nici o fantasmagorie puerilă, nu-mi făurisem un substitut de feerie. Acea bicicletă era un cal, asta era situația. Nu-mi amintesc de nici un moment în care eu să fi hotărât într-un fel sau altul. Calul acela fusese dintotdeauna un cal. Nici nu se putea să fie altminteri. Acel animal din carne și sânge făcea parte din realitatea obiectivă în aceeași măsură ca și ventilatoarele uriașe pe care le priveam drept în față în cursul plimbărilor mele. Și cu toată sinceritatea crezusem că și centrul universului va vedea lucrurile ca mine.

Nu trecuseră decât două zile și această iubire îmi puneă în pericol universul mental.

Prin comparație, revoluția coperniciană era doar o glumă. Trebuia să rezolv situația încăpățânându-mă. Hotărârea mea se putea rezuma într-o propoziție: „Elena este oarbă”.

Singurul mod de a pune capăt suferinței este să nu mai ai decât vid în minte. Singurul mod de a-ți goli complet mintea este să te deplasezi cu cea mai mare viteză posibilă, să-ți lansezi calul în galop, să-ți apleci fruntea în vânt, să nu mai fii decât prelungirea bidiviului tău, cornul unicornului, până la încheștarea finală, în care va triumfa eterul, în care călăreț și cal, pierduți în avântul lor, vor fi dezintegrați și absorbiți în invizibil, aspirați și pulverizați de Ventilatoare.

Elena este oarbă. Calul acesta este un cal. Odată ce există eliberare prin viteză și prin vânt, există și cal. Eu numesc cal nu ceea ce are patru picioare și produce băligar, ci ceea ce refuză țărâna și mă depărtează de ea, ceea ce mă înalță și îmi poruncește să nu cad, ceea ce m-ar ucide călcându-mă în picioare dacă aș ceda ispitei noroiului, ceea ce îmi face inima să joace și pânțele să necheze, ceea ce mă aruncă într-o iuțeală atât de frenetică, încât trebuie să-mi încrețesc

pleoapele, fiindcă nici lumina cea mai pură nu te poate orbi precum sfichiul aerului.

Eu numesc cal acel loc unic în care e cu putință să pierzi tot ceea ce te ține legat, orice gând, orice conștiință, orice idee de mâine, pentru a nu mai fi decât elan, pentru a nu mai fi decât năvală rostogolindu-se.

Eu numesc cal acel acces la infinit și numesc cavalcadă acel moment în care mă întâlnesc cu mulțimile de mongoli, de tătari, de sarazini, de piei-roșii sau cu alți frați de galop care au trăit pentru a fi călăreți, adică pentru a fi.

Eu numesc cavalcadă spiritul care azvârle din cele patru potcoave, și eu știu că bicicleta mea are patru potcoave și că dă din copite și că este un cal.

Eu îl numesc călăreț pe acela pe care calul său l-a smuls din împotmolire, pe cel pe care calul său l-a redat libertății care șuieră pe la urechi.

Iată de ce niciodată un cal nu a meritat în asemenea măsură numele de cal precum al meu.

Dacă Elena nu ar fi fost oarbă, ea ar fi trebuit să vadă că acea bicicletă este un cal și să mă iubească.

Nu trecuseră decât două zile și deja fusesem lovită de două ori în demnitatea mea.

Pentru chinezi, a-ți pierde demnitatea e tot ce poate fi mai rău.

Eu nu eram chinezoaică, dar tot așa gândeam și eu. Această dublă umilire mă descalifica profund. Aveam nevoie de o faptă măreață pentru a-mi spăla onoarea. Dacă nu, Elena nu avea să mă iubească.

Așteptam, pusă pe harță, un prilej.

Mi-era teamă de ziua a treia.

De fiecare dată când torturam un nemțșor, drept represalii, tabăra adversă îl snopea în bătaie pe unul de-ai noștri. De aici răzbunarea ș.a.m.d.

Din expediție de pedepsire în expediție de pedepsire, forțele ce se înfruntau au putut să-și legitimeze toate crimele.

Este ceea ce se numește război.

Râdeam de copiii care încearcă să-și găsească scuze pentru o

încăierare smiorcăindu-se: „El a început!” Dar nici un conflict adult nu-și află geneza în altă parte.

În Sanlitun, Aliații erau cei care începuseră. Dar unul dintre viciile istoriei este că începuturile se pot situa acolo unde se dorește.

Germanii din Est nu scăpau niciodată prilejul de a ne aminti primul nostru atac în interiorul ghetoului.

În ce ne privește, noi consideram meschine aceste limitări geografice. Războiul nu începuse la Beijing în 1972. Originea lui era europeană și data din 1939.

Câțiva intelectuali în devenire au atras atenția asupra faptului că existase armistițiul din 1945. I-am taxat drept niște naivi. În 1945, se petrecuse același lucru ca și în 1918: soldații ridicaseră două degete ca să-și mai tragă sufletul.

Noi ne trăsesem sufletul, iar inamicul nu se schimbase. Drept care totul rămăsese ca mai înainte.

Unul dintre episoadele cele mai teribile ale războiului a fost bătălia de la spital și urmările ei.

Printre secretele militare asupra cărora Aliații trebuiau să păstreze tăcerea se afla și spitalul.

Noi lăsaserăm faimoasa ladă pentru mutatul mobilei pe locul ei inițial. Din exterior, dispozitivul nostru era invizibil.

Regula era că trebuia să se intre în spital cât mai pe furiș și numai câte unul odată. Acest lucru nu punea nici o problemă: containerul era așezat de-a lungul unui zid în apropierea cărămidăriei. A te strecura acolo fără să fii văzut era – se poate spune o joacă de copil.

De altfel, nu existau spioni mai slabi decât germanii. Ei nu localizaseră nici una dintre bazele noastre. Războiul cu ei era foarte ușor de purtat.

Cu excepția vreunui turnător, nu aveam a ne teme de nimic. Și era imposibil să existe vreun trădător printre noi. Dacă rândurile noastre cuprindeau câțiva lași, ele nu numărau, în schimb, nici un ticălos.

Căderea în mâinile inamicului se solda cu o bumbăceală zdravănă: treceai printr-un moment greu, dar noi îl suportam cu toții. Consideram că astfel de maltratări nu constituiau o tortură. Nu ne trecuse niciodată prin minte că unul dintre ai noștri ar fi putut trăda un secret militar ca să scape de o pedeapsă atât de neînsemnată.

Și totuși asta s-a întâmplat în cele din urmă.

Elena avea un frate în vârstă de zece ani. În măsura în care ea impresiona prin frumusețe și trufie, în aceeași măsură Claudio era incarnarea ridicolului. Nu că ar fi fost urât sau diform, dar din cele mai mărunte gesturi ale sale se degaja o afectare denotând slăbiciune, o micime și o lipsă de convingere care te enerva din primele minute. Pe deasupra, întocmai ca și sora lui, era mereu pus la patru ace, cărarea lui într-o parte era întotdeauna fără cusur, părul lui exagerat de pieptănat strălucea de curățenie, iar hainele lui cu dunga călcată păreau scoase dintr-un catalog de modă pentru copiii de aparatcici.

Îl uram cu toții din aceste excelente motive.

Cu toate acestea, nu-i puteam refuza înrolarea. Elena considera războiul ridicol și ne privea de sus. Cât despre Claudio, acesta a văzut aici un mijloc de integrare socială și s-a prostituat pentru a fi admis printre noi.

Și a reușit. Noi nu puteam risca să ne punem rău cu numeroșii noștri soldați italieni - printre care și prețioasa Jihan -neacceptându-l pe unul dintre compatrioții lor. Lucrul era cu atât mai enervant, cu cât ei înșiși îl detestau pe nou-venit, dar susceptibilitatea lor deborda de paradoxuri derutante.

Nu era nici o problemă. Claudio avea să fie un soldat rău și atâta tot. Armata nu putea fi alcătuită numai din eroi.

La două săptămâni de la investirea sa, într-o încăierare, fratele Elenei fu capturat de germani. Nu mai văzuserăm niciodată pe cineva să se apere atât de prost și să alerge atât de încet.

La urma urmei, eram încântați. Gândul la loviturile pe care avea să le încaseze ne făcea să jubilăm. Încercam o adevărată simpatie pentru inamic, cu atât mai mult cu cât micul italian era răsfățat ca nimeni altul, iar mama sa îl cocolea din cale-afară.

Claudio se întoarce șchiopătând. Nu purta nici o urmă de lovituri sau alte contuzii. Spuse smiorcându-se că germanii îi răsuciseră piciorul la 360 de grade. Ne-am mirat de aceste noi maniere.

A doua zi, o ofensivă teutonă transformă spitalul în rumeguș, iar fratele Elenei uită să mai șchioapete. Înțeleseserăm. Claudio vorbea prost englezește, dar suficient de bine pentru a trăda.

(Engleza era limba noastră de comunicare cu inamicul. Cum schimburile noastre se limitau în general la lovituri sau la torturi, nu fuseserăm niciodată puși în situația de a ne sluji de această limbă. Toți Aliații vorbeau franceza : acest fenomen mi se părea a fi de la

sine înțeles.)

Soldații italieni s-au grăbit primii să ceară pedepsirea turnătorului. Tocmai țineam consiliul de război când ni se dezvălui amplexarea lășității lui Claudio: mama sa veni personal să ne dea ordinul de a-l cruța pe bietul copil. „Și dacă vă atingeți de un fir de păr din capul lui, am să vă trag o bătaie de o s-o țineți minte toată viața!”, ne spuse ea cu o privire înfricoșătoare.

Acuzatul fu grațiat, dar deveni simbolul viu al josniciei. Îl disprețuiam cum nu se poate mai mult.

Orice mi se părea nimerit pentru a înnoda legături cu Elena. Îi ajunsese, desigur, la urechi povestea prin fratele ei și prin mama sa. I-am povestit versiunea noastră.

Aerul ei trufaș nu putu ascunde o oarecare durere. O înțelegeam: dacă André sau Juliette s-ar fi făcut vinovați de o asemenea mârșăvie, dezonoarea lor s-ar fi răsfrânt și asupra mea.

Tocmai în această perspectivă îi relatasem Elenei toată trășenia. Doream să fiu eu aceea care s-o vadă vulnerabilă. Iar o făptură atât de sublimă nu putea să aibă un alt punct slab decât pe fratele ei.

Se înțelegea de la sine că ea nu avea să se recunoască învinsă.

— Oricum ar fi, războiul e ridicol, zise ea cu disprețul ei obișnuit.

— Ridicol sau nu, Claudio a plâns ca să-i dăm voie să facă acest război alături de noi.

Ea știa că argumentul meu era imparabil. Nu răspunse și se închise în tăcerea ei suficientă.

Dar preț de o clipă o văzusem suferind. Preț de o secundă, ea nu a mai fost de neatins.

Am simțit acest lucru ca pe o victorie amoroasă răvășitoare.

În zori, în patul meu, am revăzut în minte scena.

Mi se părea într-adevăr că atinsesem sublimul.

Există oare, în cadrul vreunei culturi mondiale, vreun episod mitologic de genul: „Îndrăgostitul respins, în speranța de a ajunge la inima iubitei inaccesibile, vine s-o anunțe că fratele ei a trădat”?

După câte cunosc eu, o asemenea scenă nu și-a aflat nicăieri ilustrarea tragică. Marii clasici nu ar fi admis o purtare atât de

josnică.

Aspectul demn de dispreț al acestei atitudini îmi scăpa cu totul. Și chiar dacă aș fi fost conștientă de el, nu cred că acest lucru m-ar fi deranjat: iubirea aceea îmi inspira o asemenea uitare de sine, încât nu aș fi șovăit să mă acopăr de oprobriu. Ce mai conta valoarea mea, de-acum înainte? Aceasta nu conta de vreme ce nu eram nimic. Câtă vreme fusesem centrul universului, aveam un rang de păstrat. În prezent, rangul Elenei era cel asupra căruia trebuia să veghez.

Binecuvântam faptul că exista Claudio. Fără el, nici o breșă, nici o cale de acces, dacă nu la inima, măcar la onoarea iubitei mele.

Revedeam scena în minte: eu, venind în fața indiferenței ei obișnuite. Ea, frumoasă, doar frumoasă, necatadicsind să facă altceva decât să fie frumoasă.

Și apoi cuvintele de rușine: fratele tău pe care nu-l iubești - nu iubești pe nimeni, decât pe tine însăși -, dar care este fratele tău, inseparabil de prestigiul tău, fratele tău, divina mea, e un netrebnic și un trădător de primă clasă.

Acel moment infim și sublim în care am văzut cum, din cauza celor pe care ți le adusesem la cunoștință, ceva, în tine, ceva de nedefinit - și deci important - se dezvăluise! Din cauza mea!

Scopul meu nu fusese acela de a te face să suferi. De altfel, țelul acelei iubiri îmi era necunoscut. Numai că, pentru a-mi servi pasiunea, fusese nevoie ca eu să stârnesc în tine o emoție adevărată, indiferent care.

Acea durere de-o clipă din spatele privirii tale, ce confirmare pentru mine!

Revedeam în minte scena folosindu-mă de stop-cadru. O transă amoroasă puneă stăpânire pe mine. De-acum înainte, în ochii Elenei, aveam să fiu cineva.

Trebuia să continuu tot așa. Ea avea să mai sufere. Eram prea lașă pentru a-i face rău eu însămi, dar aveam să mă străduiesc să găsesc toate informațiile care ar putea-o răni și nu aveam să pierd nici un prilej de a fi cea care aduce vestea cea rea.

Ajungeam să nutresc vise necuviincioase. Mama Elenei se sinucidea la volan.

Ambasadorul Italiei îl degrada pe tatăl ei. Claudio se plimba cu pantalonii găuriți în fund, fără să-și dea seama, și ajungea de râsul ghetoului.

Toate catastrofe care se supuneau acestei reguli: să nu lovesc niciodată direct persoana Elenei, ci pe cei care înseamnă ceva pentru ea.

În străfundul ființei eram vrăjită de aceste fantasme. Veneam în fața iubitei mele, cu un aer teribil de grav, și spuneam rostind cuvintele lent și solemn: „Elena, mama ta a murit” sau „Fratele tău și-a pierdut onoarea”.

Durerea îți biciuia chipul: viziune care îmi străpungea inima și care mă făcea să te iubesc și mai mult.

Da, iubito, tu suferi din cauza mea, asta nu pentru că mie îmi place suferința, dacă aș putea să-ți dăruiesc fericire, ar fi mai bine, numai că am înțeles că era cu neputință, pentru ca eu să fiu în stare să-ți aduc fericire, ar trebui mai întâi ca tu să mă iubești, iar tu nu mă iubești, pe când pentru a-ți dăruii nefericire, nu e necesar ca tu să mă iubești, și apoi, pentru a te face fericită, ar trebui mai întâi ca tu să fii nefericită - cum să faci fericit pe cineva fericit? - deci, trebuie să te fac nefericită pentru a avea o șansă de a te face fericită după aceea, oricum, ceea ce contează este ca totul să fie din cauza mea, iubito, dacă ai putea simți pentru mine a zecea parte din ceea ce simt eu pentru tine, ai fi fericită să suferi, la gândul plăcerii pe care mi-o produci tu suferind. Leșinam de plăcere.

A trebuit să ne găsim un nou spital.

Nu mai putea fi vorba să ne instalăm într-o ladă pentru mutat. De fapt, nici nu aveam de ales. A fost inevitabil să acordăm îngrijirile medicale în același loc în care pregăteam și păstram arma secretă. Nu era prea igienic, dar China ne obișnuise cu murdăria.

Paturile făcute din *Renmin Ribao* au fost așadar reconstituite la ultimul etaj al scării de incendiu a imobilului celui mai înalt din Sanlitun. Cuva cu urină trona în centrul acestui dormitor acrobatic.

Germanii fuseseră destul de proști să ne cruțe rezervele de fașă sterilă, de vitamina C și de supă în plic. Ele au fost depozitate în rucsacuri pe care le-am atârnat de balustradele scării metalice. Cum ploaia era foarte rară la Beijing, dispozitivul nostru nu risca mare lucru. Dar această bază secretă devenea mult mai vizibilă. Ar fi fost de ajuns ca teutonii să ridice nasul și să privească atent ca să ne repereze. Noi nu am fost niciodată destul de stupizi pentru a duce acolo un prizonier: atunci când doream să torturăm o victimă,

coboram arma secretă.

Războiul câpătă atunci o dimensiune politică neașteptată.

Într-o dimineață, am vrut să urcăm la tabără. Stupoare: ușa de acces la scara de incendiu fusese închisă cu un lacăt.

Dar nu a fost greu să stabilim că lacătul nu era german. Era chinezesc.

Așadar, paza ghetoului ne reperase dispozitivul. Acesta le displicuse atât de mult, încât au luat această măsură monstruoasă: condamnarea unei scări de incendiu - singura scară de incendiu a celui mai înalt imobil din Sanlitun; în caz de incendiu, locatarii săi ar fi fost nevoiți să se arunce pe fereastră.

Acest scandal ne făcu să exultăm de bucurie.

Aveam și de ce. Nu este oare o bucurie nesperată să afli că ai un nou dușman?

Și ce dușman! China! Traiul în această țară ne conferea deja un titlu de noblețe. Faptul de a ne lupta cu ea ne înălța la rangul de eroi.

Cândva, aveam să le putem spune descendenților noștri, pe tonul sobru al măreției, că ne războiserăm, la Beijing, cu germanii și cu chinezii. Culmea gloriei.

Ca supliment, această știre minunată: inamicul nostru era idiot. El construia scări de incendiu și le închidea cu lacăte. Această inconsecvență ne încânta. E ca și cum ai construi o piscină și nu ai pune în ea un strop de apă.

Pe deasupra, am început să sperăm că va veni acel incendiu. După anchetă, se va dezvălui întregii lumi faptul că poporul chinez condamnase la moarte, ca să zicem așa, sute de străini. Și pe lângă faptul că am fi niște eroi, am fi și ridicați la statutul

de oprimați politici - de martiri internaționali. Într-adevăr, nu ne vom fi pierdut zadarnic timpul în această țară.

(Eram foarte naivi. În cazul unui incendiu și al anchetei respective, scandalul lacătului ar fi fost cu grijă mușamalizat.)

Se înțelegea de la sine că aveam să ascundem părinților o afacere atât de suculentă. Dacă ar fi intervenit, n-am mai fi avut nici o șansă de a deveni martiri. Și apoi, detestam ca adulții să se amestece în poveștile noastre. Ei făceau ca totul să devină fad. Nu aveau nici urmă de simț epic. Nu se gândeau decât la drepturile omului, la tenis și la bridge. Nu păreau să-și dea seama că, măcar o dată în viața lor neînsemnată, li se oferea prilejul de a fi eroi.

Culmea vulgarității, ei țineau la viață. Și noi, de altfel, dar cu condiția să-i putem conferi prestigiul nostru, sacrificând-o, de pildă, în favoarea unui incendiu ca lumea.

(De fapt, dacă acel incendiu ar fi avut loc, noi am fi purtat o parte din responsabilitate, egală cu cea a gărzilor chineze. Eram vag conștienți de acest lucru, fără ca aceasta să ne tulbure. În ce mă privește, nici nu mă sinchiseam, cu atât mai mult cu cât nici Elena, nici familia mea nu locuiau în acel imobil.)

Vestea cea minunată comporta totuși un inconvenient deloc neglijabil: nu mai aveam acces la tabără.

Însă enunțul problemei își avea soluția sa: lacătul era chinezesc.

O pilă de unghii din metal ușor a fost de ajuns pentru a-l distruge.

Și pentru ca paznicii să nu se neliniștească, am avut prezența de spirit să cumpărăm un alt lacăt chinezesc identic și intact, pentru care aveam chei, și să-l punem în locul celui vechi.

Așadar, în caz de incendiu, noi deveneam principalii vinovați de crimă, deoarece la urma urmei lacătul nostru ar fi fost cel care i-ar fi condamnat la moarte pe cei ce ar fi încercat să scape fugind.

Și de acest lucru eram vag conștienți. Dar asta nu era o problemă. Trăiam la Beijing și nu la Geneva. Noi nu avuseserăm niciodată intenția de a purta un război curat.

Noi nu doream în mod deosebit să existe morți. Dar dacă aceștia trebuiau să existe pentru ca războiul să continue, ei aveau să existe.

Oricum, acest soi de considerații secundare nu ne obseda.

De minimis non curat praetor. Era normal ca adulții, acești copii decăzuți, interesându-se de aceste chestiuni, să piardă un timp căruia, oricum, nu-i puteau da o întrebuințare serioasă.

În ceea ce ne privea, noi aveam un simț atât de acut al valorilor umane, încât nu vorbeam aproape niciodată despre cei trecuți de cincisprezece ani. Ei aparțineau unei lumi paralele, cu care noi trăiam în bună înțelegere deoarece nu ne intersectam.

Tot astfel, noi nu abordam nici inepta problemă a viitorului nostru. Poate pentru că în mod instinctiv aflaserăm singurul răspuns adevărat: „Când voi fi mare, mă voi gândi la vremea când eram mic”.

Se înțelegea de la sine că vârsta adultă era dedicată copilăriei.

Părinții și complicitățile lor se aflau pe pământ pentru ca odraslele lor să nu fie nevoite să se îngrijească de probleme ancilare ca hrana și locuința -pentru ca ele să-și poată asuma temeinic rolul lor esențial, acela de a fi copii, adică de a fi. Copiii care vorbesc despre viitorul lor m-au intrigat întotdeauna. Atunci când mi se puneă faimoasa întrebare: „Ce vrei să te faci când vei fi mare?”, eu răspundeam invariabil că aveam „să mă fac” laureat al Premiului Nobel pentru medicină sau martir sau amândouă deodată. Și răspundeam foarte rapid, nu pentru a impresiona, dimpotrivă: acest răspuns de-a gata mă ajuta să scap cât mai grabnic de subiectul acesta absurd.

Mai mult abstract decât absurd: în forul meu lăuntric, eram convinsă că nu aveam să devin niciodată adultă. Timpul dura prea mult pentru ca acest lucru să se întâmple. Aveam șapte ani: acele optzeci și patru de luni îmi păruseră interminabile. Ce lungă era viața mea! Simplul gând că aș putea să mai trăiesc un număr egal de ani îmi provoca amețelă. Încă șapte ani! Nu. Era prea mult. Aveam să mă opresc fără îndoială la zece sau unsprezece ani, sătulă până-n gât. Mă simțeam deja aproape sătulă, de altfel: mi se întâmplaseră atâtea lucruri!

Prin urmare, atunci când vorbeam despre Premiul meu Nobel pentru medicină sau despre martiriu, nu era vorba de vanitate: era un răspuns abstract la o întrebare abstractă. Și apoi, eu nu vedeam ceva atât de grandios în aceste profesii.

Singura ocupație care îmi inspira un respect veritabil era cea de soldat, și îndeosebi cea de luminător. Culmea carierei o trăiam în prezent. După – dacă mai exista un după – urma să decad și să mă mulțumesc cu Nobelul. Dar în adâncul meu nu credeam în acest după.

Această neîncredere era însoțită de alta: atunci când adulții vorbeau despre copilăria lor, nu mă puteam împiedica să gândesc că mințeau. Ei nu fuseseră copii. Erau adulți dintotdeauna. Decăderea nu exista, deoarece copiii rămâneau copii, tot așa cum adulții rămâneau adulți.

Convingerea aceasta neformulată o păstram în mine. Îmi dădeam seama că nu aș fi putut s-o susțin – cu atât mai mult credeam în ea.

Elena nu povesti nimănui că bicicleta mea era un cal, sau

invers.

Dinspre partea ei, nu a fost semnul unei bunătăți deosebite: însemna doar că eu nu aveam nici o importanță. Ea nu vorbea despre cantitățile neglijabile.

De altfel, ea vorbea puțin. Și nu lua niciodată cuvântul ea însăși: se mulțumea să răspundă la întrebările care nu i se păreau nedemne de ea.

— Ce vrei să te faci când vei fi mare? am întrebat-o eu, pur și simplu având chef de-un experiment științific.

Nici un răspuns.

A posteriori, atitudinea ei îmi confirmă convingerea. Copiii care găsesc un răspuns la o asemenea întrebare sunt fie falși copii (există mulți din aceștia), fie copii care au o înclinație pentru abstract și speculație pură (era cazul meu).

Elena era un copil adevărat care nu avea o aplecare a minții pentru speculație. Pentru ea, să răspundă la o întrebare atât de prostească însemna să se înjosească. Fiindcă această întrebare stupidă ar fi echivalat cu a-l întreba pe un echilibrist ce-ar face dacă ar fi contabil.

— De unde ai rochia asta?

Aici, ea catadicsea să răspundă. Cel mai adesea era:

— Mama a făcut-o. Știe să coasă foarte bine. Sau:

— Mama mi-a cumpărat-o la Torino. Era orașul de unde venea ea. Nici măcar

Bagdadul nu mi se părea mai extraordinar.

Ea purta deseori îmbrăcăminte albă. Culoarea asta îi venea de minune.

Părul ei drept era atât de lung, încât, chiar și împletit, îi ajungea până la fese. Mama ei n-ar fi îngăduit niciodată unei chinezoaice să se atingă de el: ea era cea care, încet, cu migală, întreținea comoara fiicei sale.

Eu preferam să am o singură codiță, dar Tre îmi împletea cel mai adesea două, cum își făcea și ea. În zilele când obțineam codița unică, mă simțeam foarte elegantă. Aveam cel mai mare respect pentru părul meu până a apărut al Elenei: de atunci, al meu mi s-a părut trivial. Adevărul acesta îmi sărea în ochi mai cu seamă atunci când, din întâmplare, eram pieptănate identic: coada mea era lungă și întunecată, a ei nu se mai sfârșea și strălucea de neagră ce era.

Elena era cu un an mai mică decât mine și eu aveam cinci centimetri buni mai mult decât ea, dar ea îmi era superioară în toate cele, mă depășea așa cum depășea universul întreg. Avea atât de puțină nevoie de ceilalți, încât îmi părea mai în vârstă decât mine.

Putea să petreacă zile întregi măsurând în lung și-n lat spațiul strâmt al ghetoului, cu pași mici foarte înceți. Ea privea exact atât cât să vadă că e privită.

Mă întreb dacă erau copii care să nu o privească. Ea înspira admirație, respect, încântare și teamă, pentru că era cea mai frumoasă și pentru că era întotdeauna senină, pentru că niciodată nu făcea ea primii pași în contactele umane, pentru că trebuia să-i ieși înainte pentru a intra în universul ei, și pentru că la urma urmei nimeni nu intra în universul ei, care trebuie să fi fost alcătuit din lux sfidător, din calm sfidător și din voluptate sfidătoare, și unde, cu ea însăși și numai cu ea, părea să se complacă la perfecție.

Nimeni nu o privea la fel de mult ca mine.

Din 1974, multe au fost ființele pe care le-am privit îndelung, cu aviditate – încât le și deranjam.

Dar Elena a fost prima.

Și lucrul acesta nu o deranja câtuși de puțin.

Ea este cea care m-a învățat să privesc oamenii. Pentru că era frumoasă, și pentru că părea să pretindă foarte tare să fie privită. Pretenție pe care eu am satisfăcut-o cu un zel rar.

Din cauza ei, eficiența mea militară a început să scadă. Luminătorul lumina mai puțin. Înainte de apariția ei, îmi petreceam tot timpul liber călare, cu depistarea inamicului. În prezent, trebuia, de asemenea, să consacru multe ore pentru privitul Elenei. Această activitate putea fi practică în șa sau stând în picioare, dar tot timpul de la o distanță respectuoasă.

Nu mi-ar fi trecut prin minte că o asemenea atitudine ar fi putut fi nelalocul ei. Când o vedeam, uitam că exist. Această amnezie îndreptățea comportamentele cele mai ciudate.

Numai noaptea, în pat, îmi aminteam de prezența mea. Și atunci sufeream; o iubeam pe Elena și simțeam că această iubire striga ceva. Habar nu aveam despre natura acelui ceva. Știam că ar fi trebuit măcar ca frumoasei să-i pese cât de cât de mine: era prima etapă, indispensabilă. Însă știam că mai apoi trebuia să existe un

schimb obscur și nedefinit. Îmi spuneam povești - pe care unii le-ar putea considera metafore pentru a pătrunde acest mister: în acele relatări experimentale, iubitei îi era tot timpul îngrozitor de frig. De cele mai multe ori, ea apărea culcată pe zăpadă. Era foarte sumar îmbrăcată, aproape goală, și plângea de frig. Zăpada juca un rol important.

Îmi plăcea faptul că-i era atât de frig, fiindcă trebuia s-o încălzesc. Imaginația mea nu era destul de pertinentă pentru a găsi metoda ideală: în schimb, mă delectam imaginându-mi - simțind - căldura care năpădea încet și subtil trupul paralizat și care îi alina mușcăturile produse de frig, făcând-o să suspine de o plăcere nemai-întâlnită.

Aceste povești îmi creau niște stări atât de minunate, încât le credeam supranaturale. Puterea vrajei lor se revărsa asupra mea: eram cu siguranță un medium. Dețineam secrete uimitoare și dacă Elena le-ar putea bănuî, m-ar iubi.

Mai rămânea să-i aduc la cunoștință acest lucru.

Am încercat. Tactica mea, de o naivitate năucitoare, dovedește cât de încredințată eram de acel supranatural fără nume.

Într-o dimineață, i-am ieșit în cale. Purta o rochie purpurie, fără mâneci, foarte strânsă în talie și apoi evazată ca un bujor. Frumusețea și grația ei mi-au încetoșat mintea.

Mi-am amintit, totuși, ce anume trebuia să-i spun.

— Elena, eu am o taină.

Ea catadicsi să mă privească, părând a gândi că un fapt divers era întotdeauna bine venit.

— Un alt cal? Întrebă ea cu o ironie reținută.

— Nu. O taină adevărată. Un lucru pe care doar eu îl cunosc pe lume.

Nici nu mă îndoiam de asta.

— Ce anume?

Mi-am dat seama - dar era deja prea târziu - că eram absolut incapabilă să exprim acel lucru. Ce-i puteam spune? Nu puteam totuși să-i vorbesc despre zăpadă și despre suspinele ciudate.

Era îngrozitor. Ea mă privea și uite că nu găseam nimic de spus.

Am ieșit din încurcătură printr-o temporizare.

— Urmează-mă.

Și am pornit-o într-o direcție oarecare, cu un aer hotărât, care ascundea doar confuzie și panică.

Miracol: ea mă urmă. E adevărat că, din partea ei, nu era o concesie extraordinară. Ea își petrecea zilele umblând cu pași înceți prin ghetou. Astăzi, se mulțumea să facă acest lucru în tovărășia mea, alături de mine, dar la fel de distantă ca de obicei.

Era foarte greu să mergi atât de încet. Aveam impresia că turnam un film cu încetinitorul. Dar această indispoziție nu era nimic în comparație cu teroarea mea interioară la gândul că nu aveam nimic, nimic să-i arăt.

Încercam, cu toate astea, emoția unui triumf văzând-o cum merge alături de mine. Nu o mai văzusem mergând alături de cineva sau ceva. Părul îi era aranjat într-o coadă pornind mai de sus, astfel că profilul ei încântător îmi apărea în toată limpezimea lui.

Dar unde naiba urma s-o duc? Nu exista nici un mister în incinta ghetoului, pe care ea îl cunoștea la fel de bine ca mine.

Episodul acela trebuie să fi durat o jumătate de ceas. În memoria mea, el ține o săptămână întreagă. Eu, mergând cu o încetineală incredibilă, atât pentru a nu mă depărta de Elena, cât și pentru a întârzia umilința inevitabilă - acel moment al rușinii în care aveam să-i arăt o gaură în pământ ori o cărămidă spartă, sau mai știu eu ce altă prostie, și în care aveam să îndrăznesc să spun vreo enormitate de genul: „O! Cineva l-a furat! Cine mi-o fi luat sipetul cu smaralde?” Frumoasa avea să-mi râdă-n nas. Dizgrația rânjea din toate părțile.

Mă făcusem de răs și totuși nu reușeam să-mi găsesc vreo vină, fiindcă eu știam că taina exista și că ea era mai prețioasă decât sipetul cu smaralde. De-aș fi putut găsi cuvintele potrivite pentru a-i spune Elenei sublimul aceluia mister - despre zăpadă, despre căldura bizară, despre deliciile necunoscute, despre surâsurile insolite și despre lucrurile și mai inexplicabile care urmau să se petreacă mai apoi.

De-aș fi putut măcar s-o las să întrezărească acele minuni, ea m-ar fi admirat, apoi m-ar fi iubit, nu mă îndoiam. Eram ruptă de ea din pricina cuvintelor. Și când te gândești că ar fi fost de-ajuns să găsesc formularea potrivită pentru a ajunge la comoară, așa ca Ali Baba cu „Sesam, deschide-te!” Dar marea taină îmi ascundea limbajul ei, iar eu nu puteam decât să încetinesc, să încetinesc,

nutrind vag speranța în apariția miraculoasă a unui elefant, a unei corăbii înaripate sau a unei centrale nucleare în chip de diversiune.

Răbdarea Elenei vădea lipsa ei de curiozitate - de parcă ar fi decretat, dinainte, că taina mea era dezamăgitoare. Aproape că-i mulțumeam pentru asta. Din încetineală în încetineală, din parcurs absurd în ocol idiot, itinerarul meu ne purtă la porțile ghetoului.

Un val de deznădejde și de furie era gata să pună stăpânire pe mine. Eram pe punctul de a mă arunca la pământ urlând:

— Taina nu este nicăieri! Nu am cum s-o arăt, nu am nici măcar cum să vorbesc despre ea! Și totuși ea există! Trebuie să crezi pentru că eu o simt în mine și pentru că ea e de o mie de ori mai frumoasă decât ți-ai putea închipui! Iar tu trebuie să mă iubești pentru că eu sunt singura persoană care poartă acel lucru în sine. Nu lăsa să treacă pe lângă tine ceva atât de extraordinar cum sunt eu !

Tocmai atunci Elena mă salvă fără să știe :

— Taina ta este cumva afară din Sanlitun?

Am răspuns da ca să răspund ceva, știind prea bine că Bulevardul Urâteniei Locuibile nu putea ascunde nimic ce-ar fi putut semăna cu o taină.

Iubita mea se opri pe loc :

— Atunci cu atât mai rău. Nu am voie să ies din Sanlitun.

— Ah? am făcut eu, cu aerul că nimic nu s-a întâmplat, încă nevenindu-mi să cred în salvarea aceasta de ultimă clipă.

— Mama mi-a interzis. Ea zice că chinezii sunt primejdioși.

Am fost cât pe-acî să strig: „Trăiască rasismul!", dar m-am mulțumit să conchid cu ceea ce se impunea :

— Ce păcat ! De-ai fi putut vedea ce frumoasă e taina !

Mallarmé murind nu spusese altceva. Elena ridică din umeri și se depărtă cu pași înceți.

Trebuie să recunosc: din ziua aceea, păstrez o recunoștință nebună și nesfârșită comunismului chinez.

Doi cai părăsiră incinta prin poarta unică și păzită tot timpul. Pe Bulevardul Urâteniei Locuibile, nu o luară în direcția Pieței Marelui Ventilator. Se lansară, dimpotrivă, spre stânga. Ei părăseau orașul.

În Piața Marelui Ventilator, era Orașul Interzis. El era mai puțin interzis decât zona rurală. Dar cei doi călăreți nu aveau vârsta

interdicțiilor și ei nu fură opriți.

Galopul îi mână departe pe drumul dintre câmpuri. Cetatea Ventilatoarelor dispăruse în zare.

Nu cunoști cu adevărat tristețea lumii dacă nu ai văzut pământurile din jurul Beijingului. E greu de conceput că Imperiul cel mai prestigios din Istorie s-a putut clădi pe o asemenea sterilitate.

Deșertul e ceva frumos. Dar un deșert deghizat în zonă rurală e un spectacol penibil. Cele mai mici culturi aveau o înfățișare extenuată. Rarele ființe omenești

erau de nevăzut pe acolo, deoarece ele

își construiau cocioabele în găurile din pământ.

Dacă există pe această planetă un peisaj dezolant, acesta este. Cei doi cai tropoteau pe drumul îngust în speranța de a acoperi această liniște de ruine.

Nu știu dacă sora mea știa că bicicleta ei era un cal; în orice caz, nimic din atitudinea ei nu dezmințea acest adevăr de legendă.

Ajunși la balta înconjurată de orezării, ne opream caii, ne scoteam armurile și plonjam în apa noroioasă. Era escapada din zilele de sâmbătă.

Uneori, un țăran chinez, cu chipul total golit de expresie, venea să privească cele două trupuri albe plutind.

Cei doi călăreți ieșeau din apă, își îmbrăcau armurile și se așezau pe pământ. În timp ce bidiviii lor pășteau iarba săracă, ei mâncau pișcoturi.

În septembrie a început școala.

Pentru mine, nu era o noutate. Pentru Elena, era pentru prima dată.

Dar mica școală franceză din Beijing nu avea mare lucru de-a face cu învățământul.

Noi aștia, copii de toate națiile - în afară de anglofoni și de germanofoni -, am fi fost foarte mirați dacă cineva ne-ar fi dezvăluit că frecventam acea instituție cu scopul de a învăța.

Noi nu băgaserăm de seamă.

Pentru mine, școala era o mare fabrică de mici avioane din hârtie.

În asemenea măsură încât profesorii ne ajutau să le confecționăm. Și pe bună dreptate: cum ei nu erau nici profesori, nici

învățători, asta era aproape tot ce puteau să facă.

Acei oameni de treabă, niște voluntari, aterizaseră în China accidental - fiindcă e permis să considerăm accident o sumă atât de importantă de iluzii și de decepții ulterioare.

De altfel, cu excepția diplomaților și sinologilor, toți străinii care rezidau în China la acea epocă se aflau acolo din aceleași motive „accidentale”.

Și cum trebuia ca acești nefericiți să facă ceva, odată ajunși la fața locului, ei aveau „să predea” la mica Școală franceză din Beijing.

A fost prima mea școală. Acolo am urmat trei ani, considerați a fi cei mai importanți.

Dar, oricât mi-aș scormoni memoria, cred că pur și simplu nu am învățat nimic, în afară de confecționarea micilor avioane din hârtie.

Nu era nici o problemă. Știam să citesc de la patru ani, să scriu de la cinci ani și puteam să-mi leg singură șireturile la pantofi încă din preistorie. Nu mai aveam deci nimic de învățat.

Profesorilor le revenea o sarcină supraomenească: aceea de a-i împiedica pe copii să se ucidă între ei. Și reușeau. Trebuie deci să-i felicităm pe acești oameni admirabili și să înțelegem că, în asemenea condiții, a-i învăța pe copii alfabetul ar fi constituit un lux bizar, pentru idealisti *fin de siècle*.

Pentru noi, copiii de toate naționalitățile, învățământul nu era nimic altceva decât continuarea războiului prin aceleași mijloace.

Dar cu o unică diferență: în mica școală franceză din Beijing, nu existau germani. Ei mergeau la Școala Germaniei de Est.

Noi rezolvaserăm acest amănunt neplăcut printr-o reglementare genială și cuprinzătoare: la școală, inamicul era toată lumea.

Și cum localul avea dimensiuni foarte reduse, ne cotonogeam între noi cu multă ușurință: nu era nevoie să cauți inamicul, el se afla pretutindeni, la îndemână, expus dinților, picioarelor, scuipaților, unghiilor, capetelor, picioarelor, urinei și vomei. Era de-ajuns să te cobori.

Școala aceea era cu atât mai pitorească, cu cât un sfert dintre elevii ei nu cunoșteau un cuvânt în franceză, și nici nu avuseseră vreodată intenția de a învăța vreunul. Părinții lor îi vârâseră acolo în țarc pentru că nu știau într-adevăr unde să-i plaseze și pentru că

doreau să aibă liniște pentru a savura, între adulți, bucuriile regimului la putere.

Aveam astfel, printre noi, mici peruvieni sau alți marțieni, pe care îi torturam pe-ndelete și ale căror urlate de groază erau absolut ininteligibile. Păstrez cele mai bune amintiri din Școala franceză.

Și pentru Elena avea să fie primul an de școală.

Tremuram pentru ea. Adoram acest loc de perdiție, dar gândul că o făptură ca ea s-ar fi putut aventura într-un loc atât de primejdios mă îngrozea. Ea, care detesta violențele fizice!

În orice caz, hotărâsem să stălesc mutra celui sau celei care s-ar fi atins de un singur fir de păr din capul ei. Ar fi fost un bun prilej de a mă face remarcată de ea, mai ales că eu nu aș fi fost la înălțimea agresorului care m-ar fi făcut fărâme și m-ar fi făcut astfel irezistibilă în ochii protejatei mele.

Nu a fost nevoie de așa ceva.

Miracolul se producea oriunde se ducea Elena. Chiar din prima zi de școală, o sferă de pace, de blândețe și de curtoazie s-a constituit în jurul dragei mele. Ea putea să traverseze bătăliile cele mai sângeroase, sfera o însoțea pas cu pas. Era o reacție universală, firească, instinctivă: nimeni nu aducea atingere unei ființe superioare și atât de frumoase.

La ora patru, ea se întorcea în ghetou, la fel de curată și de nepătată cum plecase de dimineață.

Atmosfera insurecțională din școală nu părea s-o incomodeze: ea nici nu o observa. Sau cel puțin se prefăcea că nu o observă. În timpul recreațiilor, ea străbătea în lung și-n lat curtica de pământ cu pasul ei încet, părand a fi cu gândurile duse, fericită de singurătatea ei.

Ceea ce trebuia să se întâmple s-a întâmplat: această singurătate nu avea să dureze.

O frumusețe atât de trufașă ca a ei impunea o distanță respectuoasă. Nu mi-aș fi putut închipui vreodată că ar fi putut să apară un individ destul de temerar pentru a îndrăzni să se apropie de ea. Prin urmare, iubirea aceasta mă făcea să cunosc suferințe de tot felul, dar gelozia rămânea exclusă.

Nu mică mi-a fost stupoarea de a vedea, într-o dimineață, un băiat plin de haz care povestea o mulțime de lucruri micii italiene.

Și ea se opri să-l asculte.

Și ea îl asculta. Își înălțase chipul către cel al băiatului. Iar ochii și gura ei erau cele ale unei persoane care ascultă.

Desigur, nu părea plină de entuziasm sau de admirație. Dar asculta cu adevărat. Catadicsise să acorde atenție cuiva.

Sub ochii mei, băiatul acela tocmai exista pentru ea.

Și el a existat preț de cel puțin zece minute.

Si cum el era în aceeași clasă cu ea, Dumnezeu știe cât timp a mai existat fără ca eu să știu.

O infamie nemaiîntâlnită.

Se impun câteva precizări ontologice.

Până la vârsta de paisprezece ani, eu am împărțit omenirea în trei categorii: femeile, fetitele și ridicolii.

Toate celelalte deosebiri îmi păreau anecdotice: bogați ori săraci, chinezi ori brazilieni (lăsând deoparte germanii), stăpâni ori sclavi, frumoși sau urâți, adulți sau bătrâni, aceste distincții erau desigur importante, dar nu afectau esența indivizilor.

Femeile erau persoane indispensabile. Ele pregăteau de mâncare, îi îmbrăcau pe copii, îi învățau să-și lege șireturile la pantofi, ele făceau curățenie, confecționau copii cu ajutorul pântecelui lor, purtau vesminte interesante.

Ridicolii nu slujeau la nimic. Dimineața, ridicolii cei mari se duceau la „birou”, care era o școală pentru adulți, adică un loc inutil. Seara, ei își vizitau prietenii -activitate puțin onorabilă despre care am vorbit mai înainte.

De fapt, ridicolii adulți rămăseseră foarte asemănători cu ridicolii copii, cu diferența deloc neglijabilă că ei pierduseră comoara copilăriei. Însă funcțiile lor nu se schimbau deloc și nici fizicul.

În schimb, exista o deosebire imensă între femei și fetițe. În primul rând, ele nu erau de același sex - o singură privire era de ajuns pentru a înțelege. Și apoi, rolul lor se schimba enorm odată cu vârsta: ele treceau de la inutilitatea copilăriei la utilitatea primordială a femeilor, pe când ridicolii rămăneau inutili toată viața.

Singurii ridicoli adulți care serveau la ceva erau cei care le imitau pe femei: bucătarii, vânzătorii, profesorii, medicii și muncitorii.

Întrucât aceste ocupații erau în primul rând feminine, mai ales

aceasta din urmă: pe nenumăratele afișe de propagandă care împânzeau Cetatea Ventilatoarelor, muncitorii nu ratau niciodată prilejul de a fi niște muncitoare, bucălate și vesele. Ele reparau niște piloni pline de atâta fericire, încât aveau tenul trandafiriu.

Zona rurală confirma adevărurile orașului: panourile nu arătau decât agricultoare voioase și de nădejde care recoltau niște snopi în extaz.

Ridicolii adulți serveau mai cu seamă ocupațiilor de simulare. Astfel, soldații chinezi aflați în jurul ghetoului se prefăceau a fi primejdioși, dar nu ucideau pe nimeni.

Eu simțeam simpatie față de ridicoli, cu atât mai mult cu cât socoteam că soarta lor era tragică: ei se nășteau ridicoli. Ei se nășteau având între picioare acel lucru caraghios de care erau din cale-afară de mândri, ceea ce îi făcea și mai ridicoli.

Deseori, ridicolii copii îmi arătau acel obiect, ceea ce mă făcea să râd cu lacrimi de fiecare dată. Reacția aceasta îi lăsa perplecși.

Într-o zi nu m-am putut abține să nu-i spun unuia dintre ei, plină de o compasiune sinceră:

— Sărmanul!

— De ce? întrebă el înmărmurit.

— Păi trebuie să fie foarte neplăcut.

— Ba nu, mă asigură el.

— Ba da; dovada, când cineva vă lovește acolo...

— A, da, însă e practic.

— Cum?

— Poți face pipi stând în picioare.

— Și ce-i cu asta?

— E mai bine.

— Crezi?

— Ascultă, ca să faci pipi în iaurturile nemților, trebuie să fii băiat.

Argumentul acesta mă cufundă într-o meditație profundă. Nu aveam nici o îndoială că trebuia să existe o portiță de scăpare, dar care anume? Aveam s-o află ceva mai târziu.

Elita omenirii o constituiau fetele. Omenirea exista doar pentru ca ele să existe.

Femeile și ridicolii erau niște infirmi. Trupurile lor prezentau niște erori al căror aspect nu putea inspira altceva decât râsul.

Numai fetele erau desăvârșite. Nimic nu ieșea în afara trupului lor, nici un apendice grotesc, nici alte protuberanțe rizibile. Ele erau concepute de minune, profilate pentru a nu opune nici o rezistență vieții.

Ele nu aveau nici o utilitate materială, dar erau mai necesare decât oricine, căci ele erau frumusețea lumii - adevărata frumusețe, cea care este pură ușurință de a exista, cea în care nimic nu stânjenește, în care trupul nu e decât fericire din cap până-n picioare. Numai dacă ai fost cândva fetiță poți să știi ce deliciu poate fi faptul de a avea un trup.

Ce anume trebuia să fie trupul? Un obiect de plăcere pură și de bucurie pură.

De îndată ce trupul prezintă ceva jenant - de îndată ce trupul te stânjenește - s-a terminat.

Remarc exact în clipa asta că adjectivului *lis* nu-i corespunde nici un substantiv¹. Nu e de mirare: vocabularul fericirii și al plăcerii a fost totdeauna cel mai sărac, și asta în toate limbile.

Fie-mi îngădui să creez cuvântul „*lisitate*” pentru a da o idee stânjeniților de orice natură despre ceea ce poate fi un trup fericit.

Platon consideră trupul ecran, închisoare, și îi dau de o sută de ori dreptate, dar cu excepția fetițelor. Dacă Platon ar fi fost cândva o fetiță, el ar fi știut că trupul poate să fie exact contrariul - instrumentul tuturor libertăților, trambulina bețiilor celor mai delicioase, șotronul sufletului, jocul de-a capra al ideilor, sipetul virtuozității și al vitezei, singura fereastră a bietului creier. Dar Platon nu a evocat niciodată fetele, cantitate neglijabilă în cadrul Cetății Ideale.

Bineînțeles, nu toate fetele sunt frumoase. Dar și fetele urâte sunt plăcute la vedere.

Iar atunci când o fetiță este frumoasă, cel mai mare poet al Italiei îi dedică întreaga sa operă, un logician englez își pierde mințile pentru ea, un scriitor rus fuge din propria sa țară pentru a da numele ei unui roman primejdios etc. Căci fetele te pot duce la nebunie.

Până la vârsta de paisprezece ani, îmi plăceau femeile, îmi plăceau ridicolii, dar mă gândeam că a te îndrăgosti de altceva decât

¹ Nu și în limba română, unde există *neted* și *netețime*. Pentru a reda însă ideea autoarei, am folosit barbarismul la îndemână *lis* (din fr. *lisse*) (n. tr.).

de o fetiță nu avea nici o noimă.

Prin urmare, atunci când am văzut-o pe Elena acordând atenție unui ridicol, am fost scandalizată.

Consideram că era admisibil ca ea să nu mă iubească.

Dar ca ea să prefere în locul meu un ridicol, asta depășea limitele absurdului.

Oare chiar era oarbă?

Ea avea totuși un frate: era imposibil să nu cunoască infirmitatea băieților. Și nu se putea îndrăgosti de un infirm.

A iubi un infirm nu putea fi decât un act de compasiune. Iar compasiunea era ceva străin de Elena.

Nu înțelegeam.

Îl iubea oare cu adevărat? Imposibil de aflat. Dar pentru el, catadicsea să nu mai umble cu un aer absent, catadicsea să se oprească pentru a-l asculta. Niciodată nu o văzusem arătând atâta considerație față de cineva.

Fenomenul s-a repetat în numeroase recreații. Era ceva intolerabil.

Cine naiba era acest mic ridicol? Eu nu-l cunoșteam.

Am făcut anchetă. Era vorba de un francez de șase ani care locuia în Wai Jiao Ta Lu - deci despre asta era vorba: dacă ar fi locuit în același ghetou ca noi, ar fi fost culmea. El însă o frecventa pe Elena la școală, adică șase ore zilnic. Era ceva infernal.

Se numea Fabrice. Nu auzisem niciodată acest prenume și am decretat din capul locului că nu exista ceva mai ridicol. Printr-un spor de ridicol, el avea plete. Era un ridicol extrem de ridicol.

Dar, vai, se părea că eram singura care gândeam astfel. Fabrice părea a fi liderul clasei celor mici.

Iubita mea alesese puterea: mi-era rușine pentru ea.

Printr-un mecanism straniu, acum o iubeam chiar mai mult.

Nu înțelegeam deloc de ce tatăl meu avea un aer atât de chinuit. În Japonia, era jovial. La Beijing, era alt om.

De pildă, încă de la sosire, făcea nesfârșite demersuri pentru a obține dezvoltarea componentei guvernului chinez.

Mă întrebam dacă această obsesie era chiar serioasă.

În ochii lui, în orice caz, era ceva serios. Nici o șansă: de

fiecare dată când punea această problemă, autoritățile chineze răspundeau că era un secret.

El se revolta în modul cel mai politic cu putință:

— Dar în nici o țară din lume nu se ține ascunsă componența guvernului!

Argument ce nu părea să impresioneze autoritățile chineze.

Astfel, diplomații aflați în post la Beijing erau puși în situația de a se adresa unor miniștri fictivi și fără nume: exercițiu interesant care necesita un simț dezvoltat al abstractizării și o admirabilă îndrăzneală speculativă.

E cunoscută rugăciunea lui Stendhal:

— Dumnezeuule, dacă ești, ai milă de sufletul meu, dacă am așa ceva.

A încerca să comunici cu guvernul chinez era același lucru.

Dar sistemul instalat era mai subtil decât teologia, prin aceea că el deruta fără încetare prin incoerența sa; astfel, multe comunicate oficiale conțineau fraze de genul: „Noua fabrică de textile din comuna... a fost recent inaugurată de către tovarășul ministru al Industriei, Cutărescu...”

Și toți diplomații de la Beijing se repezeau la ecuațiile lor cu douăzeci de necunoscute și notau: „La 11 septembrie 1974, ministrul Industriei este Cutărescu...”

Puzzle-ul politic putea fi completat încetul cu încetul, lună după lună, însă mereu cu o marjă de incertitudine, deoarece componența guvernului era instabilitatea însăși. Și după două luni, fără să fii avertizat în vreun fel, dădeai peste un comunicat oficial care spunea: „Potrivit declarațiilor tovarășului ministru al Industriei, Cutărică...”

Și totul trebuia luat de la început.

Cei mai mistici se consolau cu considerații care îi făceau să viseze:

— La Beijing, ne va fi dat să înțelegem natura a ceea ce anticii numeau *deus absconditus*.

Ceilalți mergeau să joace bridge.

Pe mine nu mă preocupau aceste lucruri.

Existau altele mai grave.

Exista acel Fabrice, al cărui prestigiu sporea văzând cu ochii și

față de care Elena părea a fi din ce în ce mai puțin insensibilă.

Eu nu-mi puneam problema de a afla ce anume avea acel băiat în plus față de mine. Știam ce anume avea în plus față de mine.

Și tocmai asta mă lăsa perplexă: era oare posibil ca Elena să nu considere acel obiect ridicol? Era oare posibil ca ea să-l găsească plin de farmec? Totul înclina în acest sens.

La vârsta de paisprezece ani, aveam să-mi schimb și eu opinia asupra acestui subiect, spre marea mea mirare.

La șapte ani, însă, această înclinație mi se părea de neconceput.

Am tras cu groază concluzia că iubita mea își pierduse judecata.

Am jucat totul pe-o carte. Luând-o deoparte pe mica italiancă, i-am strecurat în ureche de ce infirmitate suferea Fabrice.

Mă privi cu o ilaritate reținută - și era limpede că eu, și nu obiectul în chestiune, eram cea care i-o provocam.

Am înțeles că Elena era irecuperabilă. Mi-am petrecut noaptea plângând, nu pentru că eu nu posedam chestia aceea, ci pentru că iubita mea avea gusturi proaste.

La școală, un profesor temerar concepu proiectul de a ne pune să facem și altceva decât mici avioane din hârtie.

El reuni cele trei clase mici și m-am trezit deci laolaltă cu Elena și alaiul ei.

— Copii, am o idee: vom încerca să scriem împreună o poveste.

Din capul locului, această propunere mi-a stârnit cea mai mare neîncredere. Dar am fost singura care am reacționat astfel: ceilalți exultau.

— Cei care știu să scrie vor scrie fiecare o poveste. După aceea, o vom alege împreună pe cea mai frumoasă și vom face o carte mare cu desene.

„E caraghios", m-am gândit eu.

Acel proiect trebuia să stârnească în nenumărații analfabeți din clasele mici dorința de a învăța să scrie.

Dacă tot trebuia să-mi pierd timpul, măcar să aleg o poveste care să-mi placă.

M-am lansat într-o narațiune toridă.

O preafrumoasă prințesă rusoaică (de ce rusoaică? mă întreb și acum) era îngropată goală într-un munte de zăpadă. Ea avea un păr negru foarte lung și ochi adânci, care se potriveau bine cu genul ei de suferință. Fiindcă frigul o făcea să îndure dureri îngrozitoare. Doar capul îi ieșea din zăpadă și ea vedea că nu era în jur nimeni care s-o salveze. Lungă descriere a tânguierilor și chinurilor ei. Jubilam. Atunci apărea o altă prințesă, *dea ex machina*, care o scotea de-acolo și se apuca să-i încălzească trupul înghețat. Leșinam de voluptate povestind cum anume proceda.

Am predat lucrarea având pe chip o expresie rătăcită.

Din motive misterioase, lucrarea a dispărut imediat în uitare. Învățătorul nici măcar nu a menționat-o.

El le-a povestit totuși pe toate celelalte, în care era vorba despre mici purceluși, despre dalmățieni, despre nasuri care se lungeau când personajul mințea - pe scurt, niște scenarii lăsând impresia de lucruri deja știute".

Spre marea mea rușine, mărturisesc că am uitat povestirea Elenei.

Însă nu am uitat cine a fost elevul care a câștigat și prin ce demagogie a reușit acest lucru.

Prin comparație, o campanie electorală românească ar fi întruchiparea unui model de onestitate.

Fabrice - căci, evident, el era - întreprinsese o acțiune de binefacere. Asta se petrecea în Africa. Un mic negru, văzând cum îi moare familia de foame, pleca în căutarea hranei. El ajungea la oraș și devenea foarte bogat. Zece ani mai târziu, se întorcea în sat, îi copleșea pe ai lui cu provizii de alimente și cu cadouri și construia un spital.

Iată cum prezentase profesorul această povestire edificatoare:

— Am păstrat pentru sfârșit povestirea prietenului nostru Fabrice. Nu știu care va fi părerea voastră, dar eu pe aceasta o prefer.

Și el citise lucrarea, care a fost salutată prin manifestări de entuziasm ultimul kitsch.

— Ei bine, cred că suntem cu toții de aceeași părere, copii.

Nici n-am cuvinte să spun în ce hal m-a scârbit această manevră.

Mai întâi, eu găseam saga lui Fabrice neghioabă și tâmpit de naivă.

„Dar e ceva umanitar!" exclamasem eu în sinea mea ascultând-o citită, cu tot atâta consternare cu care aş fi putut spune: „Dar asta e propagandă!"

Apoi, sprijinul spontan al acelui adult mi-a apărut din capul locului ca o garanție a mediocrității.

Impresie pe care a confirmat-o manipularea ideologică odioasă care a urmat.

Restul era pe măsură: vot prin aclamații și nu prin scrutin, triumf al aproximației în estimări etc.

În sfârșit, *clou*-ul: chipul învingătorului care a venit pe estradă pentru a-i saluta pe alegători și a-și expune proiectul mai în detaliu.

Zâmbetul lui calm și reținut!

Tonul lui cretin cu care explica frumoasa lui poveste cu înfometări plini de curaj!

Singura care nu a luat parte la hărmălaie a fost Elena, dar expresia de mândrie cu care îl privea pe eroul zilei spunea mai mult decât orice altă manifestare.

Sinceră să fiu, faptul că povestirea mea fusese trecută sub tăcere abia dacă mă atingea. Nu aveam ambiții decât războinice și amoroase. Scrisul îl socoteam bun pentru alții.

În schimb, faptul că infama stupizenie a acelui mic ridicol stârnise o asemenea admirație mă făcea să vărs.

Faptul că o enormă parte de gelozie și de rea-credință era amestecată cu indignarea mea nu contrazice fondul chestiunii: eram dezgustată că era ridicată în slăvi o poveste în care bunele sentimente țineau loc de imaginație.

Din ziua aceea, am decretat că literatura era o lume putredă.

Mașinațiunea se puse în funcțiune.

Se presupunea că eram patruzeci de copii – trei clase – care aveam să lucrăm la acest proiect.

Țin să subliniez că istoriografii au fost în număr de cel mult treizeci și nouă. Fiindcă eu aş fi preferat mai degrabă să crăp decât să contribui, oricât de puțin, la această întreprindere, de edificare, populară.

Dacă îi excludem, de asemenea, pe micii peruvieni sau alți seleniți care aterizaseră printre noi și care nu pricepeau o iotă în franceză, ajungem la treizeci și patru.

Din care trebuie să-i scădem pe eternii adepți muți pe care-i îndrăgesc toate sistemele, și a căror tăcere îndobitocită ținea loc de participare. Mai rămân atunci douăzeci de istoriografi.

Din aceștia, Elena, care nu vorbea niciodată, pentru a-și respecta imaginea de sfinx. Nouăsprezece.

Din care nouă fetețe îndrăgostite de Fabrice și care nu deschideau gura decât pentru a aproba zgomotos sugestiile idolului lor cu plete. Ceea ce reduce efectivul la zece.

Din care patru băieți care îl aveau pe Fabrice drept model, și a căror acțiune se mărginea la a rămâne cu gura căscată de extaz atunci când vorbea el. Șase.

Din care un român care, foarte oficial, repeta cât îl ținea gura ce mult îi plăcea toată treaba și cât ar dori să participe și el. Lucru care a constituit singura lui participare. Cinci.

Din care doi rivali ai lui Fabrice, care se străduiau timid să-i contrazică ideile, și ale căror intervenții, oricât de scurte, erau imediat acoperite de huiduieli. Trei.

Din care un caz straniu, care nu se exprima niciodată decât în play-back. Doi.

Din care un băiat care se plângea, poate sincer, că nu avea nici un atom de imaginație.

Și iată cum rivalul meu a scris de unul singur lucrarea noastră colectivă.

(Așa cum, de altminteri, este cazul majorității lucrărilor colective.)

Și iată cum cei despre care se preconiza că vor învăța să citească ori să scrie, grație acestei stimulări, nu au învățat nimic.

Mașinațiunea a durat trei luni.

Procesul fiind în curs, profesorul observă câteva vicii de funcționare a acestei întreprinderi din ce în ce mai puțin colective.

El nu avea totuși să-și regrete ideea, căci în cele trei luni noi nu am ucis pe nimeni, ceea ce însemna deja un mare succes.

Într-o zi, el avu, cu toate acestea, un acces de furie constatând cum caravan-seraiul celor muți se hipertrofia văzând cu ochii. Și ordonă ca toți cei care nu participau la scriere să se apuce de ilustrarea acelei frumoase povești.

Așadar se alcătui o comisie, cuprinzând vreo douăzeci de copii care ar fi urmat să deseneze fapta admirabilă a eroului.

Din motive obscure, dar care, la urma urmei, se încadrau bine în climatul nutritiv și plin de viață al acelui basm umanitar, profesorul decretă că aveam să ne executăm capodoperele picturale cu ajutorul unor bastonașe din cartof crud muiate în tuș.

Sugestie care se dorea fără îndoială avangardistă și care era mai degrabă caraghioasă, cu atât mai mult cu cât la

Beijing prețul cartofilor îl depășea cu mult pe cel al pensulelor.

Membrii comisiei au fost împărțiți în artiști pictori și în curățitori-tăietori de cartofi. Am dat asigurări că nu aveam nici un talent și m-am alăturat curățitorilor, unde am inaugurat, cu o furie ascunsă, multiple tehnici de sabotare a cartofilor. Orice mi se părea potrivit pentru a rata bastonașele, tăindu-le prea subțiri sau pieziș, ajungând chiar să mănânc tuberculii cruzi pentru a-i face să dispară, procedeu eroic la nevoie.

Nu am pus niciodată piciorul într-un minister al Culturii, însă, atunci când încerc să-mi fac o idee, văd clasa din Cetatea Ventilatoarelor, cu zece curățitori de cartofi, zece pictori improvizând pete pe hârtie, nouăsprezece intelectuali fără utilitate perceptibilă și un pontif scriind de unul singur o mare și nobilă poveste colectivă.

Dacă China e aproape absentă din aceste pagini, asta nu se datorează faptului că nu mă interesa: nu trebuie să fii adult pentru a contracta acel virus care ar merita, după caz, numele de sinomanie, de sinolalie, de sinopatie, de sinolatrie sau chiar de sinofagie - denumiri putând fi modulate în funcție de uzul pe care subiecții îl dau țării alese. Abia acum începe să se înțeleagă faptul că a te interesa de China înseamnă a te interesa de tine însuși. Din motive foarte ciudate, care țin fără îndoială de imensitatea ei, de vechimea ei, de gradul ei inegal de civilizație, de orgoliul ei, de rafinamentul ei monstruos, de cruzimea ei legendară, de mizeria ei, de paradoxurile ei mai insondabile decât în alte părți, de tăcerea ei, de frumusețea ei mitică, de libertatea de interpretare pe care o permite misterul ei, de completudinea ei, de reputația ei de inteligență, de hegemonia ei surdă, de permanența ei, de pasiunea pe care o stârnește, în sfârșit și mai cu seamă de necunoașterea ei - din aceste motive prea puțin avuabile deci, tendința intimă a individului este să se identifice cu China, ba mai rău, să vadă în China emanația geografică a propriului eu.

Și, urmând pilda caselor de toleranță, unde burghezul merge să-și pună în practică fantasmăle cele mai ascunse, China devine teritoriul unde e voie să te dedai instinctelor celor mai josnice, adică să vorbești despre tine însuși. Căci, printr-un travesti destul de comod, a vorbi despre China înseamnă aproape întotdeauna a vorbi despre sine (excepțiile se numără pe degetele unei mâini). De unde pretenția despre care vorbeam mai devreme și care, sub pretextul unor denigrări sau al unor mortificări de tot felul, nu este niciodată îndepărtată de persoana întâi singular.

Copiii sunt chiar mai egocentrice decât adulții. Iată de ce China m-a fascinat de îndată ce-am pus piciorul acolo, la vârsta de cinci ani. Fiindcă această fantasmă, aflată la îndemâna minților celor mai simple, nu este gratuită: este exact că noi suntem cu toții chinezi. În diferite grade, desigur. Fiecare are în sine partea lui de Chină, așa cum fiecare are partea lui de narcisism în privire. Orice civilizație este o interpretare a universului chinez. Printre rețelele de pleonasmе, înțelept ar fi să stabilim marea axă preistorie-China-civilizație, deoarece e cu neputință să rostim unul dintre aceste trei cuvinte fără a le include pe celelalte două.

Și, totuși, China aproape că lipsește din aceste pagini. S-ar putea invoca mai multe argumente admirabile: că ea este cu atât mai prezentă, cu cât e mai puțin amintită; că este vorba de o narațiune despre copilărie și că, într-un anume fel, toate copilăriile se desfășoară în China; că Imperiul de Mijloc e o regiune prea intimă a umanului pentru ca eu să îndrăznesc a o descrie mai pe larg; că, în fața acestei duble călătorii - copilăria și China -, cuvintele sunt deosebit de plâpânde. Motivele acestea de omitere nu ar fi mincinoase și ar găsi susținători.

Eu, însă, le refuz pe toate în numele argumentului celui mai regretabil: și anume că povestea se petrece în China, dar cu greu. Mi-ar plăcea de o sută de ori mai mult să spun că această narațiune nu se petrece în China – și s-ar putea enumera niște motive puternice. Ar fi reconfortant să ne imaginăm că țara aceasta nu mai este China, că aceasta din urmă s-a exportat și că la capătul Eurasiei nu mai există decât o enormă națiune fără suflet, fără nume și deci fără o suferință reală. Dar vai, eu n-aș putea să-mi fac iluzii în această privință. Și în ciuda oricărei speranțe, țara aceea sordidă era realmente China.

Ceea ce pun eu în discuție este prezența străinilor acolo. Ar

trebui să ne înțelegem în privința a ceea ce înseamnă „a fi prezent”. Desigur, noi locuiam în Beijing; dar se poate oare vorbi de prezență în China atunci când ești izolat de chinezi cu atâta grijă? Atunci când accesul la imensa majoritate a teritoriului e interzis? Atunci când contactele cu populația sunt imposibile?

În trei ani, nu am avut o adevărată comunicare umană decât cu un singur chinez: era vorba de interpretul ambasadei, un om delicat care purta numele neașteptat de Chang. Vorbea o franceză delicioasă și rafinată, cu aproximații fonetice fermecătoare: de pildă, în loc să spună „dans le passé¹”, el zicea „dans l'eau très froide²”, căci așa percepușe el cuvântul „autrefois³”. Ne-a trebuit un oarecare timp pentru a înțelege de ce domnul Chang își începea atât de des frazele cu „dans l'eau très froide”. Informațiile sale privind această apă rece erau, de altfel, pasionante și simțeam cum îl cuprindea nostalgia. Dar tot vorbind despre apa foarte rece, domnul Chang a fost luat în colimator: de la o zi la alta, a dispărut sau mai degrabă s-a evaporat fără a lăsa nici cea mai mică urmă – ca și cum n-ar fi existat niciodată.

Se pot face orice supoziții în privința a ceea ce i s-a întâmplat.

El a fost înlocuit aproape imediat de o chinezoaică ursuză care purta numele neașteptat de Chang. Dar dacă domnul Chang era un domn, ea nu tolera să fie altceva decât o tovarășă; adresările cu „doamnă Chang” sau „domnișoară Chang” erau pe dată corectate ca niște grosolane greșeli de gramatică, într-o zi, mama mea a întrebat-o: „Tovarășă Chang, cum se adresau înainte chinezii între ei? Există cumva un echivalent pentru «domnule» sau «doamnă»?”

— Chinezii sunt numiți tovarăși, răspunse interpreta, implacabilă.

— Da, bineînțeles, insistă naiva de maică-mea. Dar înainte, știți... înainte?

— Nu există „înainte”, încheie discuția tovarășa Chang, mai peremptorie ca niciodată.

Înțelesesem.

China nu avea pur și simplu trecut.

1 În trecut (n. tr.).

2 În apa foarte rece (n. tr.).

3 Altădată (n. tr.).

Nu s-a mai vorbit niciodată despre apa foarte rece.

Pe stradă, chinezii se depărtau în mare grabă de noi ca și cum am fi fost purtători ai unei maladii contagioase. Cât despre servitorii pe care autoritățile îi repartizau străinilor, ei întrețineau cu noi raporturi neînchipuit de sumare - ceea ce lăsa loc supoziției că măcar nu erau spioni.

Bucătarul nostru, care purta numele neașteptat de Chang, se arăta uimitor de uman față de noi, fără îndoială pentru că avea acces la universul hranei, din care China înfometată făcuse valoarea supremă. Chang era obsedat de ideea de a-i îndopa pe cei trei copii occidentali care îi fuseseră încredințați. El asista la toate mesele pe care le luam în absența părinților, adică la aproape toate mesele noastre, și ne privea cum mâncam având o expresie extrem de gravă pe chipul auster, ca și cum problemele cele mai importante ale universului se jucau în farfuriile noastre. Nu spunea niciodată nimic, cu excepția acestor două cuvinte: „mult mâncat”, formulă sacră de care se folosea cu raritatea și sobrietatea incantațiilor ezoterice. După cum aveam sau nu poftă de mâncare, pe trăsăturile chipului său se putea citi satisfacția datoriei împlinite sau, dimpotrivă, o anxietate dureroasă. Bucătarul Chang ne iubea. Și dacă ne obliga să mâncăm, o făcea fiindcă autoritățile nu-i permiteau să-și exprime în alt chip tandrețea față de noi: hrana era singurul limbaj autorizat între străini și chinezi.

În afară de aceasta, mai existau piețele unde, călare, mergeam să cumpăr caramelle, pești roșii sașii, tuș sau alte minunății, dar unde comunicarea se limita la schimburi pe bani.

Garantiez că asta a fost tot.

În aceste condiții, nu pot decât să trag următoarea concluzie: această poveste s-a petrecut în China atâta cât i s-a permis -adică foarte puțin.

E o poveste de ghetou. Prin urmare, e povestea unui dublu exil: exil în raport cu țara noastră de baștină (pentru mine Japonia, căci eram convinsă că eram japoneză), și exil în raport cu China care ne înconjură, dar de care eram izolați, în virtutea calității noastre de oaspeți profund indezirabili.

Să nu ne lăsăm înșelați, la urma urmei: China ocupă în aceste pagini același loc pe care îl ocupă ciurma neagră în *Decameronul* lui Boccaccio; dacă aproape că nu este amintită, e din cauză că ea

bântuie pretutindeni.

Elena mi-a rămas mereu inaccesibilă. Iar de la apariția lui Fabrice, ea se depărta tot mai mult.

Nu mai știam ce să fac pentru a-i atrage atenția. Am fost ispitită să-i vorbesc despre ventilatoare, dar am intuit că ar fi reacționat la fel ca atunci când îi vorbisem despre cal: ar fi ridicat din umeri și nu m-ar mai fi băgat în seamă.

Binecuvântam soarta care hotărâse ca Fabrice să locuiască la Wai Jiao Ta Lu. Și o binecuvântam pe mama iubitei mele care le interzicea copiilor săi să pună piciorul afară din Sanlitun.

Efectiv, deplasarea de la un ghetou la celălalt nu pune nici o problemă. Cu bicicleta, îți lua un sfert de oră. Eu făceam deseori naveta pentru că la Wai Jiao Ta Lu exista un magazin cu caramelle chinezești infecte, sută la sută bacterii, care mi se păreau delicatesele cele mai celeste din lumea sublună.

Am observat că în trei luni de flirt, Fabrice nu venise niciodată la Sanlitun.

Constatarea aceasta mi-a inspirat o idee pe care o speram plină de cruzime. La întoarcerea de la școală, am întrebat-o pe mica italiancă pe un ton neutru:

— Fabrice e îndrăgostit de tine?

— Da, a răspuns ea cu indiferență, ca și cum asta se înțelegea de la sine.

— Dar tu îl iubești?

— Sunt logodnica lui.

— Logodnica lui! Dar atunci înseamnă că te vezi cu el foarte des.

— În fiecare zi, la școală.

— A, nu, nu în fiecare zi. Nu și sâmbetele și duminicile.

Tăcere distantă.

— Și nici serile nu te vezi cu el. Totuși, logodnicii trebuie să se vadă mai ales seara. Ca să meargă la cinema.

— Nu există cinema la Sanlitun.

— Există un cinematograful la Alliance française, lângă Wai Jiao Ta Lu.

— Dar mama nu-mi dă voie să ies de aici.

— Și de ce nu vine Fabrice să te vadă la Sanlitun?

Tăcere.

— Cu bicicleta se face un sfert de oră. Eu merg zilnic acolo.

— Mama zice că e periculos să ies.

— Ei și? Lui Fabrice îi e frică? Eu ies în fiecare zi.

— Părinții lui nu-l lasă.

— Și el îi ascultă? Tăcere.

— Am să-i cer să vină să ne vedem mâine la Sanlitun. Ai să vezi că vine. Face tot ce-i cer.

— A, nu! Dacă te iubește, trebuie să se gândească și singur. Dacă nu, n-are nici o valoare.

— Mă iubește.

— Atunci de ce nu vine? Tăcere.

— Poate că Fabrice are o altă logodnică la Wai Jiao Ta Lu, am lansat eu în chip de ipoteză.

Elena râse disprețuitor.

— Celelalte fete sunt mult mai puțin frumoase ca mine.

— Habar nu ai. Ele nu merg toate la Școala franceză. Englezoaicele, de pildă.

— Englezoaicele! râse mica italiancă, ca și cum acest simplu enunț îndepărta orice bănuială.

— Ei bine, ce-i cu englezoaicele? Există Lady Godiva.

Elena mă privi cu ochi întrebători. Și i-am explicat că englezoaicele aveau obiceiul să se plimbe călare goale-goluțe, înveșmântate doar în părul lor lung.

— Dar nu există cai în ghetouri, zise ea cu răceală.

— Dacă tu crezi cumva că asta le deranjează pe englezoaice.

Iubita mea o luă din loc cu un pas grăbit. Era prima oară că o vedeam mergând repede.

Chipul ei nu trădase nici o suferință, însă eram sigură că o atinsesem măcar în orgoliu, dacă nu și în inimă, a cărei existență nu mi-a fost niciodată atestată.

Am simțit că obținusem un triumf strălucit.

Nu am aflat nimic despre o eventuală bigamie a rivalului meu.

Tot ce am aflat este că Elena a rupt logodna chiar a doua zi.

Ea făcu acest lucru cu o indiferență exemplară. Am fost foarte mândră de absența la ea a oricărui sentiment.

Prestigiul seducătorului cu plete primi o lovitură pe cinste.

Jubilam.

Pentru a doua oară am fost recunoscătoare comunismului chinez.

În preajma iernii, războiul se întetea.

Într-adevăr, atunci când gheața puneă stăpânire pe ghetou, știam că aveam să fim mobilizați cu toții, *volens nolens*, ca să spargem cu lovituri de târnăcop oceanele de polei care imobilizau vehiculele.

Trebuia așadar să ne expectorăm dinainte nivelul de agresivitate.

Nu ne refuzam nimic.

Eram nemaipomenit de mândri de noul nostru detașament pe care îl numeam „cohorta vomitatorilor”.

Descoperisem că unii dintre noi posedau un har deosebit: ursitoarele care se aplecaseră peste leagănele lor îi dăruiseră cu capacitatea de a voma aproape la dorință.

Era de-ajuns ca stomacul lor să fie încărcat pentru ca el să fie în stare să se descarce.

Acești oameni atrăgeau admirația.

Cei mai mulți dintre ei recurgeau la metoda clasică a degetului vârât în gâtlee. Unii însă erau mult mai impresionanți: ei se executau prin simpla putere a voinței. Datorită unei extraordinare pătrunderi spirituale, ei aveau acces la centrele emetice din creier: se concentrau nițel și treaba era făcută.

Întreținerea cohorței de vomitători o evoca pe aceea a unor avioane: trebuia ca ele să poată fi alimentate în zbor. Noi înțelege-serăm foarte bine că a voma pe stomacul gol nu era ceva rațional.

Cei mai nefolositori dintre noi au fost însărcinați deci cu procurarea carburantului emetic: ei trebuiau să șterpelească de la bucătarii chinezi alimente ușor de mâncat. Adulții aveau să constate importante dispariții de pișcoturi, de stafide, de Vache qui rit, de lapte condensat îndulcit, de ciocolată și mai ales de ulei și de cafea solubilă - căci noi descoperiserăm piatra filozofală a vomatului: un amestec de ulei de salată cu cafea solubilă. Acesta ieșea cel mai ușor.

(Detaliu emoționant: nici unul dintre articolele menționate nu era de găsit pe piața din Beijing. O dată la trei luni, părinții noștri trebuiau să meargă la Hong Kong pentru aprovizionare. Aceste drumuri îi costau scump. Noi vomitam deci pe bani mulți.)

Criteriul era greutatea: produsele trebuiau să fie ușoare la

transportat, ceea ce elimina din start toate alimentele în borcane de sticlă. Cei care vehiculau atâtea alimente erau numiți „rezervoare”. Un vomitător trebuia să fie tot timpul escortat de cel puțin un rezervor. Din aceste relații complementare se puteau naște prietenii frumoase.

Pentru germani, nu exista tortură mai îngrozitoare. Cufundarea în arma secretă îi făcea adesea să plângă, însă cu demnitate. Vomitatul le terfelea onoarea: ei urlau de groază de îndată ce substanța îi atinge, ca și când ar fi fost vorba de acid sulfuric, într-o zi, unul dintre ei a fost atât de scârbit de această aspersie, încât a vomat el însuși, spre marea noastră bucurie.

Desigur, sănătatea vomitatorilor se șubrezea foarte rapid. Dar acest sacerdoțiu le aducea atâtea laude din partea noastră, încât acceptau cu seninătate prejudicierea fizică.

În ochii mei, prestigiul lor era fără egal. Visam să fac parte din cohortă. Vai, însă, nu aveam nici una dintre calitățile cerute pentru a fi înrolată. Zadarnic înghițeam oribila piatră filozofală, nu reușeam să obțin rezultatul scontat.

Or, eu aveam absolută nevoie de o reușită răsunătoare. În lipsa acesteia, Elena nici nu voia să știe de mine.

Mă pregăteam pentru așa ceva în mare taină.

Între timp, la școală, iubita mea își reluase singurătatea ambulatorie.

Dar eu știam de-acum că nu era inaccesibilă. În consecință, mă țineam scai de ea în fiecare recreație, fără să-mi dau seama de prostia unei astfel de metode.

Mergeam alături de ea vorbindu-i. Ea abia de părea să mă audă. Aproape că-mi era totuna: frumusețea ei nemaîntâlnită mă făcea să nu mai judec.

Fiindcă Elena era într-adevăr superbă. Grația ei italiană, rafinată de civilizație, de eleganță și de spirit, se îmbina cu sângele amerindian al mamei ei, cu întreg lirismul sălbatic al sacrificiilor omenesti și cu alte minunate barbarii pe care naivitatea mea pitorească le leagă și astăzi de acesta. Privirea frumoasei distila în același timp curara și pe Rafael: lucru din care puteai să cazi mort pe loc.

Iar fetița o știa prea bine.

În ziua aceea, în curtea școlii, nu m-am putut împiedica să-i spun această mare banalitate care, în gura mea, era ceva inedit și de o sinceritate nemărginită:

— Ești atât de frumoasă, încât pentru tine aș face orice.

— Mi s-a mai spus asta, observă ea cu indiferență.

— Dar în cazul meu e adevărat, am continuat eu, conștientă de *in cauda venenum*-ul subînțeles din răspunsul meu, cu aluzie la recentul caz Fabrice.

Am fost răsplătită cu o scurtă privire șireată ce părea să spună: „Ai impresia că mă rănești?”

Fiindcă trebuia să fim de acord: în timp ce francezul suferise din cauza rupturii, italianca nu fusese deloc afectată, dovedind astfel că ea nu-și iubise niciodată logodnicul.

— Așadar, ai face orice pentru mine? reluă ea pe un ton amuzat.

— Da! am zis eu, sperând ca ea să-mi poruncească ce era mai rău.

— Ei bine, vreau să faci de douăzeci de ori înconjurul curții alergând, fără să te oprești.

În clipa când a fost rostită, proba mi s-a părut derizorie. Am pornit imediat. Alergam ca un bolid, nebună de fericire. Entuziasmul meu a început să scadă începând cu al zecelea tur. S-a diminuat și mai mult când am constatat că Elena nici nu mă privea, și pe bună dreptate: un ridicol venise să-i vorbească. Mi-am onorat totuși contractul, prea loială (prea nătângă) pentru a minți, apoi am venit în fața frumoasei și a terțului.

— Am terminat, am zis.

— Ce? catadicsi ea să întrebe.

— Am făcut douăzeci de tururi ale curții.

— Ah. Uitasem. Mai fă-le o dată, nu te-am văzut.

Am pornit ca din pușcă. Am văzut că nici acum nu mă privea. Dar nimic nu mă putea opri. Descopeream că eram fericită că alerg: pasiunea mea găsea în viteză o manieră nobilă de a se exprima și, chiar dacă așteptările mele erau înșelate, mă simțeam plină de avânt în fervoarea mea.

— Am terminat din nou.

— Bine, a zis ea fără a avea aerul că mă observă. Încă douăzeci de tururi.

Nici ea, nici ridicolul nu păreau măcar să mă observe.

Alergam. Îmi repetam cu un început de extaz că alergam din dragoste. În același timp, simțeam cum astmul pune stăpânire pe mine. Mai rău: îmi aminteam că-i spuseseam Elenei că eram astmatică. Ea nu știa ce era aia și îi explicasem; mă ascultase cu interes, de data aceea.

Prin urmare, îmi dăduse acel ordin în deplină cunoștință de cauză.

După șaizeci de tururi, mă întorc la iubita mea.

— Ia-o de la capăt.

— Ți-aduci aminte ce ți-am spus mai demult? am întrebat cu timiditate.

— Ce anume?

— Astmul.

— Crezi că ți-aș cere să alergi, dacă nu mi-aș aminti? răspunse ea cu o indiferență absolută.

Subjugată, am pornit din nou.

Stare secundă. Alergam. Un glas monologa în capul meu: „Vrei ca eu să mă sabotez pentru tine? E minunat. E ceva demn de tine și demn de mine. Ai să vezi până unde voi merge”.

A sabota era un verb care își găsea ecou în mine. Nu aveam nici o noțiune de etimologie, dar în verbul „a sabota”¹, eu auzeam copită, iar copite însemnau picioarele calului meu, însemnau deci picioarele mele veritabile. Elena dorea ca eu să mă sabotez pentru ea: însemna că dorea ca eu să-mi strivesc ființa sub acest galop. Iar eu alergam închipuindu-mi că solul era trupul meu și că eu îl călcam în picioare pentru a da ascultare frumoasei și că aveam să-l calc în picioare până va intra în agonie. Îmi surâdea această perspectivă magnifică și îmi acceleram sabotajul trecând în viteza superioară.

Rezistența mea mă uimea. Bicicleta intensivă – echitația – îmi dăduse un suflu îndrăcit, în pofida astmului. Asta nu mă împiedica să simt cum vine criza. Aerul ajungea din ce în ce mai puțin, durerea devenea inumană.

Mica italiancă nu avea nici măcar o aruncătură de ochi pentru goana mea, dar nimic, nimic pe lumea asta nu m-ar fi putut opri.

1 În franceză, *saboter*, derivat de la *sabot* - copită, de unde, în imaginația personajului, a sabota – a călca sub copite etc. (n. tr.).

Ea se gândise la această încercare pentru că știa că eram astmatică; nici nu știa cât de judicioasă era alegerea sa. Astmul? Un detaliu, simplă defecțiune tehnică a trupului meu. Ceea ce conta cu adevărat era faptul că ea îmi cerea să alerg. Iar viteza era virtutea pe care o prețuiam, era blazonul calului meu – viteza pură, al cărei scop nu e acela de a câștiga timp, ci de a se sustrage timpului și tuturor vâscozităților pe care le poartă cu sine durata, de a scăpa din mlaștina gândurilor lipsite de bucurie, a trupurilor triste, a vieților obeze și a rumegărilor fără suflu.

Tu, Elena, erai frumoasa, lenta – poate pentru că tu singură îți puteai permite aceasta. Tu, care mergeai mereu la ralanti, parcă pentru a ne lăsa să te admirăm mai îndelung, tu, fără să știi, de bună seamă, îmi porunciseși să fiu eu însămi, adică să nu mai fiu nimic altceva decât viteza mea, năucă, bolid beat de propria-i goană.

La al optzeci și optulea tur, lumina începu să scadă. Chipurile copiilor se întunecară. Ultimul dintre ventilatoarele gigantice încetă să funcționeze. Plămânii mei explodară de suferință.

Sincopă.

Când mi-am recăpătat cunoștința, eram în pat, acasă. Mama mă întrebă ce se întâmplase.

— Copiii au spus că nu te mai opreai din alergat.

— Mă antrenam.

— Jură-mi că n-ai să mai faci așa ceva.

— Nu pot.

— De ce?

Am sfârșit prin a recunoaște, din slăbiciune. Doream ca măcar o persoană să fie la curent cu eroismul meu. Acceptam să mor din dragoste, dar trebuia să se știe acest lucru.

Mama se lansă atunci într-o explicare a legilor universului. Spuse că existau pe pământ persoane foarte pline de răutate și, într-adevăr, foarte seducătoare. Ea mă asigura că, dacă doream să mă fac iubită de una dintre ele, exista o singură soluție: trebuia ca și eu să devin foarte rea față de aceea.

— Trebuie să te porți cu ea așa cum se poartă și ea cu tine.

— Dar e imposibil. Ea nu mă iubește.

— Fii ca ea și te va iubi.

Sentința era fără apel. O consideram absurdă: mie îmi plăcea

ca Elena să nu se poarte ca mine. Ce sens ar fi avut o iubire concepută ca o oglindă? Am să încerc totuși tehnica mamei mele, chiar dacă numai cu titlu experimental. Eu plecam de la principiul că o persoană care mă învățase să-mi leg șireturile la pantofi nu putea să vorbească aiurea.

Împrejurările favorizară această politică nouă.

În cursul unei bătălii, aliații îl capturaseră pe șeful armatei germane, un oarecare Werner, pe care nu reușiserăm niciodată să-l prindem până atunci și care, în ochii noștri, era întruchiparea Răului.

Exaltam. Avea să vadă el acum. Aveau să i se acorde onorurile marelui joc.

Cu alte cuvinte, avea să treacă prin toate cele.

Generalul fu legat fedeleș și i se puse un căluș de vată muiată. (Muiață în arma secretă, se-nțelege.)

După două ore de orgie intelectuală amenințătoare cât cuprinde, Werner fu mai întâi transportat în vârful scării de incendiu și suspendat în vid timp de un sfert de oră, la capătul unei sfori nu prea solide. După felul cum se agita, se înțelegea că suferea de un vertij înfiorător.

Când îl ridicară pe platformă, era vânăt tot.

Fu coborât apoi pe pământ și torturat la modul mai clasic. Fu cufundat cu totul în arma secretă timp de un minut, după care fu lăsat pradă talentelor a cinci vomitatori îndopați ca lumea.

Era bine, dar agresivitatea noastră rămânea tot flămândă. Nu mai știam ce să facem.

Mi-am zis că acum sosise momentul.

— Stați puțin, am murmurat pe un ton atât de solemn, încât se făcu tăcere.

Copiii mă priviră cu o oarecare bunăvoință pentru că eu eram bebelușul armatei. Dar ceea ce am făcut mă înălță la rangul de monstru războinic.

M-am apropiat de capul generalului german.

Am anunțat, întocmai ca un muzician care ar preciza „allegro ma non troppo” înaintea unei bucăți muzicale:

— Din picioare și fără mâini.

Vocea mea fusese la fel de sobră ca aceea a Elenei.

Și am procedat după cum promiseseam, exact între cei doi ochi ai lui Werner, care se holbară de umilință.

Un murmur înghețat străbătu adunarea. Nu se mai văzuse așa ceva.

M-am depărtat cu pași lenți. Pe chipul meu nu se citea nimic. Deliram de orgoliu.

Mă simțeam lovită de glorie precum alții de trăsnet. Cele mai mărunte gesturi ale mele mi se păreau auguste. Aveam impresia că trăiesc un marș triumfal. Măsuram cerul Beijingului cu trufie. Calul meu avea să fie mulțumit de mine.

Era noapte. Au lăsat-o moartă cu neamțul. Aliații îl uitaseră din cauza gestului meu minunat.

A doua zi dimineăta, părinții săi îl găsiră. Hainele și părul lui muiate în arma secretă înghețaseră, ca și valurile de vomă.

Copilul contractă o bronșită zdravănă.

Și asta nu fu nimic în comparație cu daunele morale pe care le suferise. A existat chiar un element din povestirea lui care i-a făcut pe ai săi să creadă că își pierduse mințile.

La Sanlitun, tensiunea Est-Vest era la culme.

Mândria mea nu mai cunoștea margini.

La Școala franceză, faima mea se răspândi asemenea unei dăre de praf de pușcă.

Nu trecuse decât o săptămână de când căzusem în sincopă. Iar în prezent, lumea descoperea talentele mele de monstru. Nu mai exista îndoială, eram cineva.

Iubita mea a aflat și ea.

Conform instrucțiunilor, mă prefăceam că nu-mi mai păsa de existența ei.

Într-o zi, în curte, ea se apropie de mine – miracol fără precedent.

Mă întrebă cu o vagă perplexitate:

— E adevărat ce se spune?

— Ce anume se spune? am făcut eu, fără ca măcar s-o privesc.

— Că o faci stând în picioare, fără mâini, și că poți să ochești?

— E adevărat, am răspuns eu cu dispreț, ca și cum era vorba de un lucru foarte obișnuit.

Și am continuat să merg cu pași lenți, fără a mai adăuga un cuvânt.

Simularea acelei indiferențe a constituit o grea încercare

pentru mine, dar procedeul se dovedea a fi atât de eficace, încât îmi dădea curaj să continuu.

Se așternu zăpada.

Era a treia mea iarnă în țara Ventilatoarelor. Ca de obicei, nasul meu se transforma în Dama cu camelii, scuipând sânge cu mare risipă.

Zăpada era singurul lucru care putea să ascundă urâtenia Beijingului. Și ea reușea s-o facă în cursul primelor zece ore de viață. Betonul chinezesc, cel mai înfiorător beton din lume, dispărea sub albul uluitor care contopea totul. El contopea și cerul cu pământul: grație albului desăvârșit, era cu puțință să-ți imaginezi că imense parcele de neant năpădiseră bucăți din oraș – iar la Beijing, neantul, departe de a fi ce poate fi mai rău, avea un rol izbăvitor.

Prin această suprapunere efemeră de gol și de plin, Sanlitun dobânda aparente de stampă.

Aproape că te-ai fi putut crede în China.

După zece ore, contaminarea se inversa.

Culoarea betonului ieșea la iveală pe zăpadă, urâtenia ieșea la iveală peste frumusețe.

Și totul reentra în normal.

Noile zăpezi nu puteau schimba nimic. E izbitor să constăți cum urâtenia e mereu cea mai tare: așadar, abia aterizați pe solul Beijingului, fulgii noi deveneau imediat hidoși.

Nu-mi plac metaforele. De aceea n-am să spun că zăpada citadină e o metaforă a vieții. Nu am să spun acest lucru deoarece nu e nevoie: toată lumea a înțeles-o.

Într-o zi, voi scrie o carte groasă care se va numi *Zăpada de la oraș*. Va fi cartea cea mai tristă din istoria cărților. Dar nu, n-am s-o scriu. La ce bun să relatezi niște orori pe care toată lumea le cunoaște?

Atunci, mai bine să spun ce am pe suflet o dată pentru totdeauna: faptul că un lucru atât de încântător, atât de pufos, atât de plăcut, atât de învârtit, atât de ușor ca zăpada se poate transforma atât de repede în contrariul său – un talmeș-balmeș cenușiu, lipicios, înghețat, greu, zgrunțuros – este o porcărie de pe urma căreia nu-mi mai revin.

La Beijing, detestam iarna. Spargerea cu târnăcopul și cu ranga a stratului gros de zăpadă înghețată care bloca ghetoul îmi plăcea în mod fugar.

Și ceilalți copii scoși la muncă gândeau ca și mine.

Războiul era suspendat până la dezgheț – ceea ce poate să pară paradoxal.

Ca să ne despăgubească pentru acele munci de săpători, adulții ne duceau să patinăm duminică pe lacul Palatului de Vară: acele expediții mi se păreau prea frumoase pentru a fi adevărate. Imensa apă înghețată care reflecta lumina boreală și care urla de zgomotele teribile de sub patine îmi provoca un asemenea extaz, încât aveam dureri de cap. Nu aveam imunitate care să mă apere în fața frumuseții.

În celelalte zile, imediat ce veneam de la școală, la târnăcop și lopată.

Toți copiii erau prinși în această activitate.

Cu două excepții, și nu dintre cele mai neînsemnate: foarte prețioșii Claudio și Elena.

Mama lor decretase că micuții ei erau prea firavi pentru o muncă atât de aspră.

În cazul frumoasei, nimeni nu a protestat.

Dar scutirea fratelui mai mare i-a sporit și mai mult impopularitatea.

Înfășurată într-un palton vechi și cu o căciulă chinezească din piele de capră, mă străduiam și eu să sparg gheața. Cum Sanlitun semăna până la confuzie cu un penitenciar, aveam impresia că sunt condamnată la muncă forțată.

Mai târziu, atunci când aveam să fiu laureată a Premiului Nobel pentru medicină sau martiră, aveam să povestesc cum, ca urmare a unor fapte de arme, ispășisem o condamnare la ocna din Beijing.

Nu-mi mai lipsea decât ghiuleaua de picior.

Apariție: o făptură delicată purtând o pelerină albă veni în fața mea. Părul ei negru, foarte lung și lăsat liber, ieșea de sub o mică beretă din fetru alb.

Era atât de frumoasă, încât am crezut că leșin, ceea ce ar fi fost o soluție avantajoasă.

Dar consemnul nu se schimbaseră. M-am prefăcut că n-o văd și

am tras o lovitură zdravănă de târnăcop în zăpada înghețată.

— Mă plictisesc. Vino să te joci cu mine. Avea într-adevăr un glăscior de hermină.

— Nu vezi că am de lucru? am răspuns eu cât se poate de nepoliticos.

— Sunt destui alți copii care să lucreze, zise ea arătând mulțimea de puștani care râcăiau gheața în jurul meu.

— Eu nu sunt o mironosiță. Mie mi-ar fi rușine să stau degeaba.

Mi-era mai degrabă rușine să spun un asemenea lucru, dar așa era consemnul. Tăcere. Mi-am reluat munca mea grea. Elena realizează atunci o lovitură de teatru.

— Dă-mi târnăcopul, spuse ea. Năucită, am privit-o fără să spun nimic. Îmi luă târnăcopul, îl ridică în aer cu prețul unui efort patetic și îl propti în pământ. Apoi se prefăcu că vrea s-o ia de la capăt.

Aveam impresia că nu mai văzusem niciodată un asemenea sacrilegiu insuportabil.

I-am smuls unealta și i-am poruncit pe un ton foarte aspru:

— Nu! Tu nu!

— De ce? întrebă hermina cu o expresie angelică.

Nu am răspuns nimic și mi-am reluat lucrul, cu ochii în pământ.

Iubita mea se depărtă cu pași lenți, foarte conștientă că marca-se un punct.

Școala făcea ca războiul să fie și mai catartic.

Războiul servea la distrugerea inamicului și nu la propria noastră distrugere.

Școala servea la reglarea conturilor cu aliații.

Așadar, războiul servea la golirea agresivității secretate de viață.

Iar școala servea la epurarea agresivității secretate de război.

Prin mijlocirea căruia eram foarte fericiți.

Însă afacerea Werner a produs agitație printre adulți.

Părinții din Germania de Est au adus la cunoștința părinților Aliaților că, de data aceasta, copiii lor merseseră prea departe.

Întrucât nu puteau să pretindă pedepsirea vinovaților, ei cereau cu fermitate încheierea unui armistițiu. Neîncheierea acestuia ar fi atras „represalii diplomatice”.

Părinții noștri le-au dat imediat dreptate. Ne-a fost rușine

pentru ei.

O delegație adultă veni să-i admonesteze pe generalii noștri. Ea declară că războiul rece nu era compatibil cu războiul nostru fierbinte. Trebuia să încetăm.

Nu mai era loc de discuții. Părinții erau cei care posedau alimentele, paturile și automobilele. Nici vorbă să nu le dăm ascultare.

Generalii noștri avură, cu toate acestea, îndrăzneala să susțină că noi aveam nevoie de inamici.

— Pentru ce?

— Păi pentru război!

Nu ne venea să credem că cineva putea să pună o întrebare atât de tautologică.

— Chiar aveți nevoie de război? Întrebară adulții cu un aer de oameni depășiți.

Am înțeles în ce hal erau de degenerați și nici n-am mai răspuns.

În orice caz, cât timp avea să dureze gerul, ostilitățile aveau să fie suspendate.

Părinții crezură că semnaserăm armistițiul. De fapt, noi așteptam dezghețul.

Iarna a fost o grea încercare.

O grea încercare pentru chinezii care mureau de frig - lucru care, trebuie să recunoaștem, nu-i preocupa pe copiii din Sanlitun.

O grea încercare pentru agresivitatea noastră ținută-n frâu până în primăvară: războiul ne apărea asemenea unui Graal. Dar stratul de zăpadă înghețată care trebuia îndepărtat creștea în fiecare noapte și aveam impresia că ne depărtam de luna martie. S-ar fi putut crede că lucrul cu târnăcopul ne potolea setea de violență: dimpotrivă. Mai mult turna gaz peste foc. Unele blocuri de gheață erau atât de dure încât, pentru a căpăta mai multă forță, ne imaginam că ne abăteam uneltele asupra cârnii germane.

Grea încercare și pentru mine, în sfârșit, pe toate fronturile iubirii mele. Respectam consemnul ad litteram și eram față de Elena la fel de rece ca acea iarnă la Beijing.

Or, cu cât mă țineam mai strict de consemn, cu atât mica italiancă mă învăluia mai mult cu privirea ei tandră. Da, tandră. Nu mi-aș fi închipuit niciodată că putea să aibă într-o zi acea expresie. Și

asta pentru mine!

Nu aveam de unde să știu că ea și cu mine făceam parte din două specii diferite. Elena făcea parte dintre aceia care iubesc mai mult atunci când sunt tratați cu răceală. Eu, dimpotrivă: cu cât mă simțeam mai iubită, cu atât iubeam mai mult.

Desigur, eu nu așteptasem ca frumoasa să mă privească cu tandrețe pentru a mă îndrăgosti de ea. Dar noile ei dispoziții sufletești la adresa mea îmi înzeceau pasiunea.

Și ajungeam să delirez din iubire. Noaptea, în patul meu, revedeam ochii blânzi care mă mângâiaseră și atingeam o stare hibridă, jumătate tremur, jumătate leșin.

Mă întrebam ce mai așteptam ca să cedez. Nu mă mai îndoiam de iubirea ei. Nu-mi rămânea decât să-i răspund.

Nu îndrăzneau. Simțeam că pasiunea mea căpătase proporții formidabile. Declarația ei m-ar fi dus foarte departe: era nevoie de ceva mai mult decât limbajul, era nevoie de acel dincolo în fața căruia eu mă simțeam dezarmată, fiindcă nu înțelegeam -fiindcă întrezăream fără să înțeleg.

Si nu renunțam la consemnul care era din ce în ce mai chinuitor, dar al cărui mod de utilizare nu presupunea misterul.

Iar ocheadele Elenei deveneau din ce în ce mai insistente, din ce în ce mai sfâșietoare, căci cu cât un chip e mai puțin perceput pentru dulceață, cu atât dulceața lui va fi mai tulburătoare - iar dulceața ochilor ei străpungători și dulceața buzelor ei afurisite mă îmbolnăveau.

Dintr-odată, simțeam nevoia de a mă blinda și mai mult, și deveneam glacială și tăioasă ca grindina - iar privirea frumoasei se catifela de tandrețe dragăstoasă. Era ceva insuportabil.

Culme a cruzimii, zăpada.

Zăpada, oricât ar fi fost ea de urâtă și de cenușie precum Cetatea Ventilatoarelor, era totuși zăpadă.

Zăpada, în care orbecăielile mele analfabete văzuseră imaginea iubirii prin excelență, ceea ce cu siguranță nu era ceva gratuit.

Zăpada, nu cu totul lipsită de inocență sub beatitudinea ei candidă.

Zăpada, în care citeam întrebări din cauza cărora mă lua cu

călduri și apoi cu frig.

Zăpada, murdară și întărită, pe care în cele din urmă o mâncam în speranța de a găsi în ea un răspuns, în zadar.

Zăpada, apă explodată, nisip de ger, sare nu din pământ, ci din cer, sare nesărată, cu gust de cremene, cu textura de nestemată pisată, cu parfum de frig, pigment al albului, singura culoare ce cade din nori.

Zăpada care atenuează totul - zgomotele, căderile, timpul - pentru a scoate mai bine în evidență lucrurile eterne și imuabile ca sângele, lumina, iluziile.

Zăpada, prima hârtie a Istoriei, pe care s-au scris atâtea urme de pași, atâtea urmărituri nemiloase, zăpada care a fost deci primul gen literar, imensă carte întinsă pe pământ, în care nu era vorba decât despre poteci de vânătoare sau despre peregrinările dușmanului, un soi de epopee geografică ce dădea celui mai mărunț semn valoarea unei enigme – piciorul acela era al fratelui ori al ucigașului fratelui?

Din acel cârțoi kilometric și neterminat, care s-ar putea intitula *Cea mai vastă carte a lumii*, nu ne-a rămas nici un fragment – este opusul bibliotecii din Alexandria: toate textele s-au topit. Dar trebuie să ne fi rămas din ea o frântură îndepărtată ce reapare odată cu fiecare nouă zăpadă, ca un fel de angoasă a paginii albe, care ne dă o dorință teribilă de a călca în picioare spațiile încă virgine, precum și un instinct de exeget de îndată ce întâlnim urma lăsată de un altul.

În fond, zăpada e cea care a inventat misterul. Prin însuși acest fapt, ea este cea care a inventat poezia, stampa, semnul de întrebare - precum și acest mare joc de căutare a urmei numit iubire.

Zăpada, fals lințoliu, mare ideogramă vidă în care eu deslușeam infinitul senzațiilor pe care doream să le ofer iubitei mele.

Nu eram preocupată să aflu dacă dorința mea necunoscută era pură sau impură.

Simțeam doar că această zăpadă o făcea pe Elena și mai irezistibilă, misterul și mai plin de fior, iar consemnul și mai insuportabil.

Primăvara nu a fost niciodată așteptată cu atâta înfrigurare.

Trebuie să fii circumspect cu florile.

Mai ales la Beijing.

Dar comunismul era pentru mine o chestiune de ventilatoare,

iar episodul celor O Sută de Flori îmi era la fel de necunoscut ca și Ho Și Min sau Wittgenstein.

Oricum, când e vorba de flori, avertismentele nu servesc la nimic: cazi mereu în cursă.

Ce este o floare? Un sex uriaș care s-a pus la patru ace.

Adevărul acesta e cunoscut de multă vreme; ceea ce nu ne împiedică pe noi, marii nătăfleți, să ne sclifosim vorbind despre delicatețea florilor. S-a ajuns chiar să se spună despre suspinătorii netoți că sunt floare albastră: este la fel de necuviincios și de nepotrivit ca și a-i declara „sex albastru”.

La Sanlitun erau foarte puține flori și ele erau nasoaie.

Dar erau totuși flori.

Florile de seră sunt frumoase ca niște manechine, dar nu au nici un miros. Florile din ghetou păreau îmbrăcate aiurea: unele erau la fel de dezagreabile ca niște țărănci care ar merge în capitală, altele erau la fel de inelegante ca niște orășence la țară. Toate păreau a fi pe-alături de problemă.

Totuși, dacă îți vârai nasul în corola lor, dacă închideai ochii și îți astupai urechile, îți venea să plângi - ce putea oare să fie acolo, în adâncul florilor celor mai oarecare, cu parfum plăcut la modul banal, ce oare putea fi în ele atât de sfâșietor, de unde oare acea nostalgie a unor amintiri ce nu-ți aparțin, a unor grădini pe care nu le-ai cunoscut niciodată, a unor frumuseți imperiale despre care nu ai auzit niciodată vorbindu-se? Ca urmare a cărui fapt Revoluția culturală nu a interzis florilor să miroasă a floare?

La umbra ghetoului în floare, războiul putu în sfârșit să reînceapă.

A fost pornirea zăporului, în toate sensurile termenului.

În 1972, adulții acaparaseră războiul nostru. Lucru care ne-a lăsat cu totul indiferenți.

În primăvara lui 1975, ei l-au sabotat. Lucru care ne-a indignat.

Abia se topise gheața, abia se terminase cu munca noastră forțată, abia reluaserăm lupta, cu extaz și cu frenezie, că părinții ofuscați și veniră să ne strice cheful:

— Dar armistițiul?

— Noi nu am semnat nimic.

— Aveți deci nevoie de semnături? Foarte bine. Ne ocupăm noi de asta.

A fost un coșmar cum nu se poate mai grotesc.

Adulții dactilografiară un tratat de pace confuz cât cuprinde.

Îi convocară pe generalii din taberele adverse la o „masă de negocieri” unde nu a fost nimic de negociat. Ei citiră cu voce tare textul francez și textul german: noi nu am înțeles nici unul din ele.

Noi aveam doar dreptul de a semna.

Datorită acestei umilințe comune, noi nu simțiserăm niciodată o simpatie atât de profundă pentru inamicii noștri. Și era în mod vizibil ceva reciproc.

Chiar și Werner, care se afla la originea acestei parodii de armistițiu, părea dezgustat.

După aceste semnături de operetă, adulții crezură de bonton să ne pună să ținem un toast cu limonada gazoasă în niște pahare cu picior. Ei păreau mulțumiți și ușurați, zâmbeau. Secretarul ambasadei Germaniei de Est, un arian afabil și jerpelit, cântă un cântecel.

Și așa s-a întâmplat că, după ce acaparaseră războiul nostru, părinții au recuperat și pacea noastră.

Ne era rușine pentru ei.

Rezultatul paradoxal al acelui tratat artificial fu o mare apropiere reciprocă.

Foștii inamici căzură unii în brațele celorlalți, plângând de furie împotriva vârstnicilor lor.

Niciodată germanii din Est nu fuseseră atât de iubiți în lume.

Werner plângea în hohote. Noi îl îmbrățișam: trădase, dar asta făcea parte din războiul cel bun.

Pleonasm: făcea parte din război, deci obligatoriu bun.

Deja începea nostalgia. Schimbam, în engleză, frumoase amintiri din timpul luptelor și al torturilor. Te-ai fi crezut în scena împăcării dintr-un film american.

Primul – ba nu, singurul lucru ce trebuia făcut era să ne găsim un nou inamic.

Nu oricine vrea poate fi inamic: existau niște criterii de îndeplinit.

Primul era geografic: trebuia ca națiunea aleasă să fie cazată la

Sanlitun.

Al doilea criteriu era istoric: nu trebuia să luptăm contra unor foști aliați. Desigur, nu ești niciodată trădat decât de ai tăi, desigur, mai mare primejdie decât prietenii nu există: dar nu-ți poți ataca fratele, nu poți să te iei de cel care, pe front, a vomat cot la cot cu tine și și-a făcut nevoile în aceeași cuvă. Ar fi să păcătuiești contra spiritului.

Al treilea criteriu friza iraționalul: trebuia ca inamicul să aibă ceva detestabil. Iar aici, toate registrele erau avute în vedere.

Unii i-au propus pe albanezi sau pe bulgari, pe motivul ușor nesperios că erau comuniști. Sugestia nu a câștigat nici un vot: se mersese deja pe țările din Est, și se văzuse cât ne-a costat asta.

— Dar peruvienii? zise cineva.

— Pentru ce să detestăm un peruvian? întrebă unul dintre noi - întrebare de o mare simplitate metafizică.

— Pentru că nu vorbește limba noastră, răspunse un supus venit din negura turnului Babei.

În mod evident, era un motiv bun.

Un mic gânditor ansamblist făcu observația că, dacă-i vorba pe-așa, am putea la fel de bine să declarăm război la trei sferturi din ghetou, și chiar întregii Chine.

— Prin urmare, este un motiv bun, dar nu suficient.

Am continuat această puricare a naționalităților până ce o iluminare se produse în mine:

— Nepalezii, am exultat eu.

— Pentru ce am detesta un nepalez? La această întrebare demnă de Montesquieu, am dat un răspuns năucitor:

— Pentru că e singura țară din lume care nu are un drapel dreptunghiular.

O tăcere de scandal lovi adunarea.

— E adevărat? întrebă un glas deja răgușit.

M-am lansat într-o descriere a drapelului nepalez, o combinație de triunghiuri, un diablo țaiat în două pe lungime. Nepalezii fură declarați inamici pe loc.

— Ah, ticăloșii!

— O să le arătăm noi nepalezilor ăstora, o să-i învățăm noi minte să nu aibă un drapel dreptunghiular, ca toată lumea!

— Cine se cred și nepalezii ăștia? Ura se pornise.

Germanii din Est erau la fel de indignați ca și noi. Ei cerură să facă parte din rândurile Aliatilor în această minunată cruciadă împotriva drapelului nedreptunghiular. Noi am fost nespuse de fericiți să-i înrolăm. Să luptăm cot la cot cu cei care ne snopiseră în bătaie și pe care noi îi torturaserăm era ceva emoționant.

Nepalezii se vădiră a fi niște inamici aparte.

Ei erau infinit mai puțin numeroși decât Aliții. În primul rând, acest amănunt ni se păru simpatic. Că ar fi putut să ne fie rușine de această disproporție nici nu ne-a trecut prin minte. Această superioritate numerică ne făcea mai degrabă plăcere.

Media lor de vârstă era mai ridicată decât a noastră. Unii aveau deja cincisprezece ani: pragul senilității.

Un motiv în plus ca să-i urâm.

Le-am declarat război cu o transparență cum nu s-a mai văzut: primii doi nepalezi care trecură pe acolo se treziră atacați de șaiszeci de copii.

Când le-am dat drumul, erau de jos și până sus doar răni și cucuie.

Acei mici munteni nefericiți, abia coborâți din Himalaya lor, nu au înțeles nimic din situație.

toate astea împotriva unei biete țărișoare fără anvergură ideologică, fără nici o influență. Era ceva original.

În afară de asta, fără să știm, noi completam politica chineză. În timp ce soldații maoiști invadeau Tibetul, noi atacam lanțul muntos pe alt flanc.

Himalaya nu a cunoscut nici o cruțare.

Însă nepalezii ne-au uimit. Am descoperit că erau soldați teribili: brutalitatea lor depășea tot ce cunoscuserăm noi în trei ani de război împotriva germanilor din Est, care erau totuși departe de a fi niște piripirii.

Copiii din Katmandu, care trebuie să fi fost cel mult șapte la număr, ținură sfat. Ei adoptară singura politică posibilă: lupta -având în vedere metodele noastre, înțeleseseră că negocierile diplomatice nu ar fi slujit la nimic.

Trebuie să recunoaștem că acel comportament al puștanilor din Sanlitun era negarea absolută a legilor eredității. Ocupația părinților noștri consta în reducerea pe cât posibil a tensiunilor internaționale. Iar noi făceam exact contrariul. Și să mai faci copii.

Dar aici noi inovam: o alianță atât de puternică, un asemenea război mondial.

Copiii din Katmandu aveau o lovitură de pumn și o lovitură de picior de o rapiditate și de o precizie nemaipomenite. Doar șapte la număr, ei constituiau un inamic de temut.

Noi nu știam ceea ce Istoria a dovedit cu nenumărate prilejuri: nici un continent nu ajunge nici la călcâiul Asiei în ceea ce privește violența.

Căzuserăm în cursă, dar asta ne făcea fericiți.

Elena rămânea deasupra acestei gloate învălmășite.

Mai târziu, am citit o poveste obscură, în care era vorba despre un război între greci și troieni. Totul începuse din cauza unei creaturi superbe care se numea Elena.

Amănunt care mă făcu să zâmbesc, se poate bănuî.

Evident, eu nu puteam spera să fac o paralelă. Războiul din Sanlitun nu începuse din cauza Elenei. Și aceasta din urmă nu a dorit niciodată să fie amestecată.

În mod bizar, *Iliada* m-a învățat mai puține lucruri despre Sanlitun decât Sanlitun despre *Iliada*. În primul rând, sunt sigură că nu aș fi fost atât de sensibilă la *Iliada* dacă nu aș fi luat parte la războiul din ghetou. Pentru mine, întemeietor fusese nu mitul, ci experiența. Și îndrăznesc să spun că această experiență mi-a luminat unele puncte ale mitului. Îndeosebi în privința personajului Elena.

Există oare vreo poveste mai măgulitoare pentru o femeie decât *Iliada*? Două civilizații se măcelăresc fără milă și până la capăt, se amestecă și Olimpul, inteligența militară cunoaște o nobilă consacrare, dispare o lume – și toate acestea pentru ce, pentru cine? Pentru o fată frumoasă.

Ne-o imaginăm cu plăcere pe cochetă laudându-se în fața prietenelor sale:

— Da, dragele mele, un genocid și câteva intervenții divine doar pentru mine! Și nu am făcut nimic pentru asta. Ce vreți, sunt frumoasă, n-am nici o vină.

Reluările mitului s-au făcut ecoul acestei frivolități excesive a Elenei, care devenea caricatura fermecătoarei egoiste, găsind că e ceva normal și chiar încântător ca oamenii să se ucidă unii pe alții în numele ei.

Eu însă, când eram la război, am întâlnit-o pe frumoasa Elena și m-am îndrăgostit de ea și din cauza asta am o altă viziune asupra *Iliadei*.

Pentru că eu am văzut cum era frumoasa Elena, cum reacționa ea. Iar asta mă îndeamnă să cred că îndepărtata ei înaintașă omonimă îi semăna.

Așadar, eu cred că frumoasa Elena nu se sinchisea de războiul Troiei nici cât negru sub unghie. Nu cred că-și hrănea de aici amorul propriu: ar fi însemnat să acorde prea mare atenție armatelor omenеști.

Cred că ea rămânea infinit mai presus de această poveste și stătea printre oglinzi.

Cred că ea avea nevoie să fie privită - și puțin îi păsa dacă privirile erau ale unor războinici sau ale unor pacificatori: de la priviri aștepta ca ele să-i vorbească despre ea, și numai despre ea, nu despre cei ce i le adresau.

Eu cred că ea avea nevoie să fie iubită. Să iubească, nu: asta nu era în vederile ei. Fiecare cu specialitatea sa.

Dacă îl iubea pe Paris? Mira-m-aș. Ea iubea faptul că Paris o iubește și nici prin gând nu i-ar fi trecut că acesta ar fi putut face altfel.

Atunci ce este războiul Troiei? O barbarie monstruoasă, sângeroasă, dezonorantă și nedreaptă, comisă în numele unei frumoase care prea puțin se sinchisea de toate astea.

Și toate războaiele sunt războiul Troiei, și toate cauzele nobile pentru ai căror ochi frumoși sunt purtate se sinchiesc de nu mai pot.

Căci singura sinceritate a războiului e cea trecută sub tăcere: dacă declari război, o faci pentru că îți place războiul și pentru că e un mod agreabil de a-ți petrece timpul. Și se va găsi întotdeauna o cauză nobilă cu ochi frumoși.

Prin urmare, frumoasa Elena avea dreptate să nu se simtă implicată și să stea în oglindă.

Și îmi place mult acea Elenă pe care am iubit-o, în 1974, la Beijing.

Atâția oameni se cred însetați de război când de fapt ei visează la un duel. Și *Iliada* dă uneori impresia că este juxtapunerea mai multor rivalități elective: fiecare erou își găsește în tabăra adversă

dușmanul desemnat, mitic, cel care îl va obseda până în clipa când îl va fi nimicit, și invers. Dar asta nu înseamnă război: este dragoste, cu tot orgoliul și individualismul pe care aceasta le presupune. Cine nu visează o ceartă frumoasă cu bătaie cu un dușman dintotdeauna, un dușman care va fi al lui? Si ce n-am da ca să avem de-a face cu un adversar demn de noi?

Așadar, dintre toate bătăliile la care am luat parte la Sanlitun, cea care m-a pregătit cel mai bine să citesc *Iliada* a fost dragostea mea pentru Elena. Căci, printre atâtea asalturi confuze și încăierări, a fost singura mea luptă aparte, a fost lupta călare cu lancea care a răspuns în sfârșit aspirațiilor mele celor mai înalte.

Nu a fost lupta corp la corp sperată, ci a fost, ca să spun așa, o luptă spirit cu spirit, și nu dintre cele mai neînsemnate. Grație Elenei, aveam să am parte de duelul meu.

Și nu mai e nevoie să precizez că adversarul era la înălțime.

Eu nu eram Paris.

Însă Elena mă privea acum într-un asemenea mod, încât ajungeam să nu mai fiu sigură de propria-mi identitate.

Știam că aveam să cedez într-una din zile.

Ziua aceea veni.

Era primăvară, bineînțeles, și florile din ghetou, oricât de urâte ar fi fost ele, își făceau totuși treaba lor de flori, asemenea unor lucrătoare cinstite dintr-o comună populară.

Plutea ceva licențios în aer. Ventilatoarele uriașe răspândeau acel ceva pretutindeni.

Inclusiv la școală.

Era într-o vineri. Nu mai pusesem piciorul în clasă de o săptămână din cauza unei bronșite pe care speram s-o prelungesc cu o zi ca să sar peste weekend, dar în zadar.

Mă străduisem să-i explic mamei că a pierde o săptămână întreagă de școală la Beijing nu era mare pagubă când câștigul era intelectual, că eu mă instruiam de o sută de ori mai mult citind prima traducere a basmelor din *O mie și una de nopți* în pat și că mă simțeam încă ușor slăbită; ea nu voia să înțeleagă nimic și îmi servea un argument iritant:

— Dacă ești bolnavă vineri, te țin la pat și sâmbătă și duminică pentru convalescență.

A trebuit deci să mă supun și să merg la școală în acea vineri despre care încă nu știam că era vorba de ziua atribuită Venerei de unii, răstignirii de alții și focului de alții iarăși, ceea ce, judecând ulterior, nu mi se pare ceva incoerent. Zilele de vineri din viața mea au împins rigoarea etimologică până la combinarea celor trei sensuri în mai multe rânduri.

O absență îndelungată are drept consecință înnobilarea și excluderea. Prestigiul bolii mă izola nițel și m-am putut concentra mai mult asupra fabricării modelelor celor mai sofisticate de mici avioane de hârtie.

Recreație. Cuvântul este limpede: e vorba de a se crea din nou. Experiența mi-ar dovedi mai degrabă contrariul: majoritatea recreațiilor la care am luat parte au virat spre acțiunea de distrugere - și nu neapărat spre distrugerea celui alt.

Pentru mine, însă, recreațiile erau sfinte, deoarece îmi ofereau prilejul de a o vedea pe Elena.

Tocmai petrecusem șapte zile fără măcar s-o zăresc. Șapte zile înseamnă mai mult timp decât e nevoie pentru a crea universul: înseamnă veșnicia.

Veșnicia fără iubita mea fusese o grea încercare. Desigur, relațiile mele cu ea se limitau, de când cu consemnul, la câteva priviri aruncate pe ascuns, dar acele imagini furate constituiau esențialul vieții mele: a vedea chipul ființei iubite, mai ales când acel chip e frumos, poate să umple un suflet neîndestulat.

Al meu era în asemenea hal de flămând, încât, întocmai ca pisicile prea înfometate, nu mai îndrăzneam să mănânce: eu nu mai îndrăzneam nici măcar s-o caut din ochi pe Elena. Umblam prin curte cu privirile în pământ.

Din cauza dezghețului încă recent, pământul era o mlaștină. Puneam piciorul cu precauție pe niște insulițe mai puțin muiate. Asta îmi dădea o ocupație.

Am văzut apropiindu-se două piciorușe delicate, cu încălțăminte fină, care mergeau cu pași grațioși și fără să se ferească de noroi.

Ea mă privea cu o expresie!

Era atât de frumoasă, de o frumusețe care îmi tortura mintea cu laitmotivul idiot și deja amintit: „Trebuie să fac ceva”.

Mă întrebă:

— Te-ai vindecat acum?

Un înger venit să-și viziteze fratele în spital n-ar fi avut alt glas. Vindecat? Mai e vorbă?

— Merge.

— Mi-a fost dor de tine. Am vrut să-ți fac o vizită, dar mama ta a zis că erai prea bolnavă.

Și să mai ai părinți! Am încercat cel puțin să obțin un avantaj din această veste sufocantă:

— Da, am făcut eu cu o gravitate detașată. Era cât pe ce să mor.

— Chiar așa?

— Nu e prima oară, am răspuns ridicând din umeri.

Faptul de a mă fi aflat în mai multe rânduri în preajma morții putea să constituie un admirabil certificat de noblete. Aveam relații.

— Atunci, ai să te poți juca din nou cu mine?

Îmi făcea propuneri!

— Dar eu nu m-am jucat niciodată cu tine!

— Și nu dorești?

— Nu am dorit niciodată.

Spuse cu un glas trist:

— Nu-i adevărat. Înainte doreai. Nu mă mai iubești.

La aceste cuvinte, trebuia să plec imediat, ori, de nu, aveam să rostesc ireparabilul.

M-am răsucit pe călcâie și am căutat un loc unde să pun piciorul. Eram atât de încordată, încât nu mai deosebeam pământul de băltoace.

Încercam să chibzuiesc când Elena îmi rosti numele.

Era pentru prima oară.

Am simțit o tulburare extraordinară. Nu știam nici măcar dacă era plăcut sau nu.

Trupul îmi înțepeni din cap până-n picioare, statuie pe un soclu de noroi.

Mica italiancă îmi dădu roată cu 180 de grade, călcând fără să-i pese, indiferentă la soarta pantofilor ei delicați. Vederea picioarelor ei în noroi mă umplea de consternare.

Ajunse în fața mea.

Culmea culmilor: plângea.

— De ce nu mă mai iubești?

Nu știu dacă poseda facultatea de a plânge la comandă.

Oricum ar fi stat lucrurile, lacrimile ei erau convingătoare.

Plângea cu o artă rafinată: doar nițel, astfel încât să nu fie ceva inestetic, și cu ochii larg deschiși, așa încât să nu-și acopere privirea magnifică și să afișeze lenta geneză a fiecărei lacrimi.

Nu se mișca din loc, voia ca eu să asist la întregul spectacol. Chipul îi era absolut imobil: nici măcar nu clipea – de parcă degajase scena de toate decorurile și despuiase acțiunea de toate peripețiile pentru a scoate mai bine în evidență miracolul.

Elena plângând: contradicție în termeni.

Și nici eu nu mă mișcam mai mult decât ea, și o priveam drept în ochi: ca și cum ne-am fi jucat de-a cine clipește primul. Dar adevărata încheștare a acelei priviri se petrecea mult mai profund.

Simțeam că era o luptă și nu-i cunoșteam miza - și mai știam că ea o cunoștea, că ea știa unde dorea să ajungă și unde voia să mă aducă și că ea știa că eu nu știu.

Ea se lupta bine. Se bătea ca și cum mă cunoștea dintotdeauna, ca și când mi-ar fi văzut punctele slabe la razele X. Dacă nu ar fi fost o luptătoare atât de rafinată, nu mi-ar fi aruncat acea privire rănită, care ar fi provocat râsul unei ființe sănătoase la minte, dar care mie îmi torpila sărmana inimă caraghioasă.

Eu nu citisem decât două cărți: Biblia și basmele din *O mie și una de nopți*. Aceste lecturi nepotrivite mă contaminaseră cu un sentimentalism mijlociu-oriental de care mi-era deja rușine la vremea aceea. Acele cărți ar trebui să fie cenzurate.

Aici tocmai avea loc lupta mea cu îngerul, și aveam impresia că mă descurcam la fel de bine ca Iacob. Nu clipeam deloc și privirea mea nu trăda nimic.

Nu știu și nu voi ști niciodată dacă lacrimile Elenei erau sincere. Dacă aș ști, aș putea în prezent să-mi dau seama dacă ceea ce a urmat a fost din partea ei o lovitură de maestru sau un noroc chior.

Poate că au fost amândouă la un loc, adică un risc.

Ea își plecă ochii.

Era o înfrângere cu mult mai puternică decât clipitul.

Își plecă fără înconjur capul, ca pentru a sublinia faptul că pierduse.

Și, în virtutea legilor gravitației universale, această înclinare a chipului îi goli rezervele lacrimale, și am văzut două cascade tăcute rostogolindu-se pe obraji ei.

Câștigasem, deci. Dar trebuie să fiu crezută că această victorie mi-a fost insuportabilă.

Am început să vorbesc; am spus tot ce nu trebuia să spun:

— Elena, am mințit. De luni de zile mint. Doi ochi se ridicară. Eram uimită că nu exprimau nici o uimire: stăteau doar la pândă.

Era deja prea târziu.

— Te iubesc. Nu am încetat niciodată să te iubesc. Nu mă mai uitam la tine din cauza consemnului. Dar te priveam totuși, pe ascuns, pentru că nu mă pot abține să nu te privesc, fiindcă ești cea mai frumoasă și fiindcă te iubesc.

O pedeapsă mai puțin crudă ar fi fost ca ea să fi spus ceva de genul: „Nu mai aruncați!” Elena nu zicea nimic și mă privea cu un interes medical. Îmi dădeam seama.

Greșeala e ca alcoolul: devii foarte repede conștient că ai mers prea departe, dar în loc să ai înțelepciunea de a te opri pentru a limita daunele, un soi de furie, a cărei origine e străină beției, te obligă să continui. Această furie, oricât de bizar ar părea, s-ar putea numi orgoliu: orgoliul de a susține sus și tare că, împotriva tuturor evidențelor, aveai dreptate să bei și aveai dreptate să greșești. Persistența în greșeală sau în alcool dobândește atunci o valoare de argument, de sfidare a logicii: dacă mă încăpățânez, e fiindcă am dreptate, orice ar putea gândi cineva. Și am să mă încăpățânez până ce elementele îmi vor da dreptate - voi deveni alcoolic, voi juca pe cartea insistenței în greșeala mea, așteptând să cad sub masă sau să ajung de batjocură, cu vaga speranță agresivă de a ajunge de râsul lumii întregi, convins că peste zece ani, peste zece secole, timpul, Istoria sau Legenda vor sfârși prin a-mi da dreptate, lucru ce nu va mai avea de altfel nici un sens, odată ce timpul e garant pentru orice, odată ce fiecare greșeală și fiecare viciu își va avea epoca sa de aur, odată ce a greși este întotdeauna o problemă de epocă.

În fond, oamenii care se încăpățânează în greșelile lor sunt niște mistici: fiindcă ei știu bine, în adâncul lor, că investesc pe termen prea lung, că vor fi morți cu mult timp înainte de a lua sfârșit cautiunea Istoriei, dar ei se proiectează în viitor cu o emoție mesianică, fiind convinși că oamenii își vor aduce aminte de ei - că în veacul de aur al alcoolicilor se va spune: „Cutare, beat pulbere, a fost un precursor”, și că la apogeul Idiotiei li se va dedica un cult.

Așadar, în acea lună martie din 1975, eu am știut imediat că

greșeam. Și cum aveam destulă credință pentru a fi o adevărată imbecilă, cu alte cuvinte, de a avea simțul onoarei, am luat hotărârea de a mă prăbuși în abis.

— Acum n-am să mă mai prefac. Sau poate că o voi lua de la capăt, dar atunci tu vei ști că mă prefac.

Spunând aceasta, mergeam într-adevăr prea departe.

Elena trebuie să fi considerat că, ajungându-se la halul acela de exagerare, povestea nu mai avea nici un haz. Ea spuse cu o indiferență strivitoare întărită de privirea sa:

— Asta e tot ce doream să știu.

Se răsuci pe călcâie și se depărtă cu pași lenți care abia de se afundau în noroi. Degeaba eram eu conștientă de greșeala mea, nu i-am putut suporta consecințele. În afară de asta, consideram că prea repede mi se prezenta nota de plată: nici nu avusesem timpul să-mi savurez greșelile.

Am sărit cu amândouă picioarele în mocirlă ca s-o prind din urmă pe frumoasă.

— Dar tu, Elena, mă iubești?

Ea mă privi cu un aer politicos și absent, ceea ce constituia un răspuns elocvent, și continuă să meargă.

Am resimțit-o ca pe o palmă. Obrajii îmi ardeau de mânie, de deznădejde și de umilință.

Se întâmplă ca orgoliul să te facă să-ți pierzi demnitatea. Când la acesta se adaugă o dragoste nebună și batjocorită, acest dezastru poate căpăta proporții teribile.

Dintr-un salt în noroi, am ajuns-o din urmă pe iubita mea.

— A, nu! Ar fi prea ușor! Dacă vrei să mă faci să sufăr, trebuie să mă privești cum sufăr.

— De ce? E interesant? zise glasul de hermină.

— Asta nu e problema mea. Mi-ai cerut să sufăr, ai să mă privești cum sufăr.

— Ți-am cerut eu ceva? făcu ea, neutră ca Elveția.

— Asta-i culmea!

— De ce vorbești atât de tare? Vrei cumva să te audă toată lumea?

— Da, vreau!

— A, bun.

— Da, vreau ca toată lumea să afle.

— Ca toată lumea să afle că tu suferi și că trebuie să te privesc cum suferi?

— Exact asta!

— Aha.

Indiferența ei absolută era invers proporțională cu interesul crescând al copiilor pentru cearta noastră. Un mic cerc se forma în jurul nostru.

— Oprește-te din mers! Privește-mă! Ea se opri și mă privi, cu o expresie plină de răbdare, așa cum privești la un biet amărât care vrea să facă circ.

— Vreau să știi și vreau ca ei să știe. O iubesc pe Elena și, prin urmare, fac ceea ce-mi cere până la capăt. Chiar și atunci când asta nu o mai interesează. Când am leșinat, s-a întâmplat din cauză că Elena îmi ceruse să alerg fără oprire. Și a cerut asta pentru că știa că am astm și că am să-i dau ascultare. Ea dorea ca eu să mă sabotez, dar nu știa că voi merge atât de departe. Pentru că și acum, dacă vă povestesc toate astea, o fac tot pentru a-i da ascultare. Ca să fiu complet sabotată.

Cei mai mici dintre copii nu păreau să înțeleagă, dar ceilalți înțelegeau. Cei care mă iubeau mă priveau cu mâhnire.

Elena se uită la frumosul ei ceas de mână.

— Recreația aproape că s-a terminat. Eu mă întorc în clasă, spuse ea ca un copil model.

Spectatorii zâmbeau. Ei aveau aerul că găseau povestea mai degrabă comică.

Norocul făcea ca ei să nu fie „decât” treizeci-treizeci și cinci, adică o treime din elevi. Ar fi putut fi mai rău.

Reușisem totuși un afurisit de sabotaj.

Delirul meu mai dură vreo oră. Simțeam o mândrie de neînțeles.

Mai apoi, orgoliul acela se diminuează foarte rapid.

La ora patru, amintirea dimineții nu-mi mai inspira decât consternare.

În aceeași seară mi-am anunțat părinții că doream să părăsesc cât mai repede China.

— Cu toții ne dorim asta, spuse tatăl meu.

Era cât pe-acți să răspund: „Da, dar eu am motive întemeiate pentru asta”. Am avut fericita inspirație de a tăia această replică.

Fratele meu și sora mea nu asistaseră la toată tărașenia. Ceilalți s-au mulțumit să le relateze cum se dăduse surioara lor în spectacol, lucru care nu i-a traumatizat.

Curând, tatăl meu află despre numirea sa la New York. I-am rămas recunoscătoare lui Cristofor Columb.

A trebuit să mai așteptăm până în vară.

Am trăit acele câteva luni în oprobriu. Rușinea aceasta era exagerată: copiii uitaseră foarte rapid scena.

Elena, însă, și-o amintea. Atunci când privirea ei se încrucișa cu a mea, citeam în ea o distanțare malițioasă care mă tortura.

Cu o săptămână înainte de plecarea noastră, a trebuit să încetăm războiul cu nepalezii.

De data aceasta, părinții n-au avut nici un amestec.

În cursul unei lupte, un nepalez a scos din buzunar un pumnal.

Până atunci, ne bătuserăm cu trupul nostru, cu conținătorul, ca și cu conținutul. Nu ne folosiserăm niciodată de arme.

Apariția lamei de cuțit avu asupra noastră un efect comparabil cu al celor două bombe atomice asupra Japoniei.

Generalul nostru șef a comis inimaginabilul: el a străbătut la pas întregul ghetou agitând un steag alb.

Nepalul acceptă pacea.

Părăseam China exact la timp.

Trecerea fără tranziție de la Beijing la New York mi-a afectat echilibrul mental.

Părinții mei își pierdură bunul-simț. Își răsfățară copiii peste măsură. Adoram chestia asta. Am devenit odioasă.

La liceul francez din New York, zece fete se îndrăgostiră nebunește de mine. Le-am făcut să sufere ca o ticăloasă.

Era minunat.

Acum doi ani, hazardurile diplomației îi aduseră alături pe tatăl meu și pe tatăl Elenei, cu prilejul unei mondenități la Tokyo.

Efuziuni, schimburi de amintiri din „vremurile bune” de la Beijing.

Politețuri obișnuite:

— Și copiii dumitale, dragă prietene?

Dintr-o scrisoare distrată de la tatăl meu, am aflat că Elena devenise o frumusețe fatală. Își făcea studiile la Roma, unde nenumărați nefericiți spuneau că s-ar putea sinucide pentru ea, dacă nu cumva s-a și întâmplat așa ceva.

Această veste mă binedispuse.

Îi mulțumesc Elenei, pentru că m-a învățat totul despre dragoste.

Și îi mulțumesc, îi mulțumesc mult Elenei, pentru că a rămas credincioasă legendei sale.